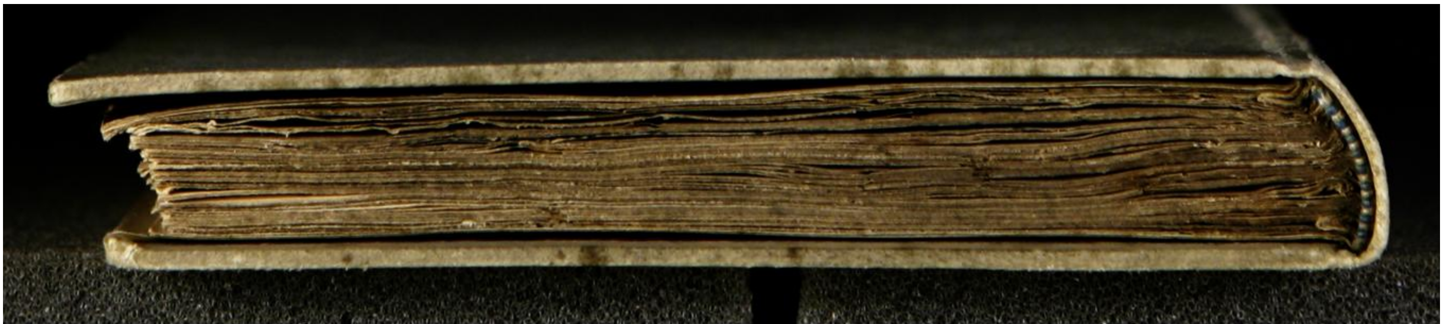
Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

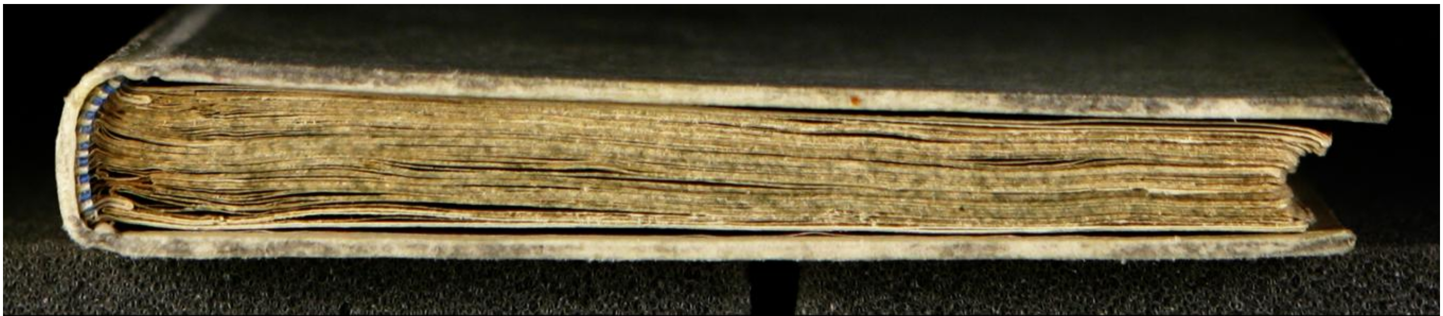

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

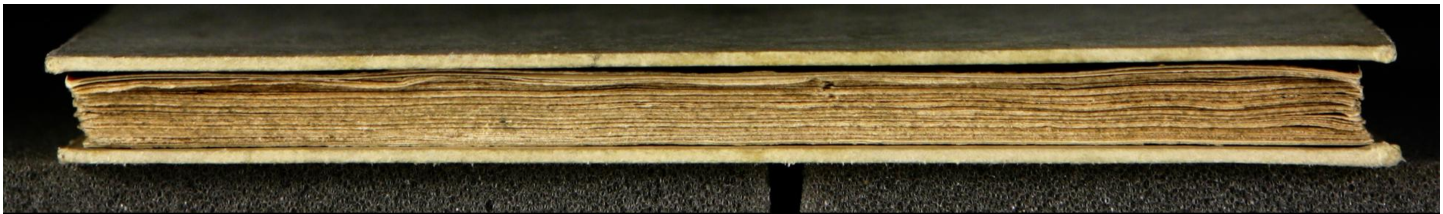
Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

DA BOX

LN 201

M

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

BRE-
VIS EXPO-
ſitio Catechiſmi
pro parochis
Noruegianis
per
Doc. Petrū Palla.
M. D. XLII.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

VENERABI-
LIBVS DOMINIS ET
fratribus in Chriſto, Parochis in Noruegia Petrus Palladius, æternam ſalutem optat.

SOlus Catechiſmus domini & fratres in Chriſto Chariſſimi, facit miracula noſtro ſeculo, & transfert magnos montes, e regno tenebrarum, in regnum lucis. Nam vt breuiter, ita etiam perſpicue docet legem & Euangelium. Per legem autem fit agnitio peccatorum, per Euangelium vero remiſſio peccatorum, quæ duo ſunt neceſſaria homini ad ſalutem. Pariunt enim duas partes pœnitentiæ, contritionem & fidē. Nam cor contritum & humiliatum prouenit ex agnitione peccatorum, Et ex auditu Euangelij naſcitur fides, quæ ſola iuſtificat coram Deo, quia apprehendit miſericordiam Dei, propter Chriſtum Porro decalogus, in Catechiſmo, complectitur legem, hoc eſt decem præcepta, in quibus homo, tanquam in ſpeculo, intueatur ſe ipſum & ſua peccata, vnde

perter-

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

perterrefiat in conſcientia ſua & humilietur ſub potenti manu Dei.

Symbolum vero tradit Euangelum & fidem in Ieſum Chriſtum, vnde mens perterrefacta rurſum erigatur, & conſequatur remiſſionē peccatorū, iuſtitiam & vitā æternā

Hæc autem ſunt, mera miracula, quia nullis humanis viribus fieri poſſunt. Sed Spiritus ſanctus creat tales motus in cordibus hominū, per auditū Legis & Euāgelij

Vt interim nihil dicam de Oratione Dominica, quæ Omnia impetrat a Deo, quæ ſunt neceſſaria corpori & animæ. Item vt nihil dicam de Sacramentis, quæ ſunt certa quædā ſigna gratiæ & remiſſionis peccatorū

Solus itaque Catechiſmus, hoc tempore, facit miracula, Et transfert homines a traditionibus humanis, & dictrinis demoniorum, ad ſynceram Euangelij doctrinam, quæ adfert ſalutem credentibus in Chriſtum. Proinde vobis, Domini & fratres, vnice commendo Libellū Catechiſmi, & oro vos propter Chriſtum, vt ediſcatis ad vnguem ea: quæ tradit, & fideliter ac diligenter eadem ante omnia, veſtrum populum doceatis, atque vt hoc eo facilius perficere poſſitis, do

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

vobis omnibus & ſingulis hunc libellum, in quo breuiter, & dilucide Catechiſmum expono, quem ſi boni conſulere velitis, breui plura Deo volēte, dabo Interim in Chriſto valete Haffniæ xxvj. Iulij Anno Domini M. D. XLII.

BREVIS EXPOSITIO CATEHISmi pro Parochis Noruegianis.

Quid ſignificat Vocabulum Catechiſmi?

VOcabulum Catechiſmi ſignificat inſtructionem paruulorum, a verbo Caticheo, quod ſignificat inſtruo, inſtituo, admoneo, examino & dictata repoſco inde Catecheta, qui examinat & Catechuminus qui examinatur.

Quid eſt Catechiſmus?

CAtechiſmus eſt doctrina quæ tradit prima elementa & Rudimenta Chriſtianæ religionis, vnde voluntatē Dei recte percipere & cognoſcere poſſimus.

Quot

Quot ſunt partes Catechiſmi?

Partes Catechiſmi ſunt tres ſcilicet.

i Decalogus.
ij Symbolum.
iij Oratio dominica.

Quibus adduntur duo Sacramenta.

i Baptiſmus.
ij Cena Domini.

QVe ſunt tanquam ſigna, quibus fidem noſtram & remiſſionem peccatorum confirmamus.

Quid eſt decalogus.

DEcalogus eſt comprehenſio decem præceptorum Dei quæ ſunt vt ſpeculum Chriſtianæ vitæ, in quo ſe Chriſtianus intueri & ſuum defectum ac inbecillitatem conſiderare poſſit.

Quomodo præcepta diuiduntur.

DEcem præcepta diuiduntur in duas tabulas, in quibus ea Moſes in mõ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

te Syna, digito dei ſcripta accepit, & coram populo promulgauit.

Quot ſunt præcepta primæ tabulæ?

Præcepta primæ tabulæ ſunt tria, ſcilicet

Non habebis deos alienos coram me.

Non aſſumes nomen Domini Dei tui inuanum.

Memento vt diem Sabbathi ſanctifices.

Quid in ſumma tradunt hæc tria præcepta?

Tria hæc præcepta tradunt in ſumma, quomodo erga Deum corde ore & opere affecti eſſe debeamus.

Quid ſeorſim requirit primum præceptum?

Primum præceptum ad cor noſtrum pertinet ac requirit hæc tria ſcilicet.

i	Timorem.	erga Deũ.
ij	Fidem.	
iij	Dilectionem.	

Vt ſcilicet timeamus Deum, ſicut filius patrem, ne a nobis offendatur.

Deinde vt omnem fiduciam noſtram in Deum collocemus.

Poſtre

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Poſtremo vt deum & verbum Dei ſuper Omnia diligamus.

Quid requirit ſecundum præceptum?

Secundum præceptum ad os noſtrũ pertinet ac requirit hæc quatuor, ſcilicet.

Inuocationem.
ij Gratiarum actionem.
iij Confeſſionem.
iiij Prædicationem.
} Nominis Dei.

VT ſcilicet inuocemus Deum corde & ore in quacunque neceſſitate iuxta illud in Pſalmo inuoca me in die tribu

Deinde, vt gratias agamus Deo, pro omnibus beneficijs acceptis.

Item, vt confiteamur nomen & doctrinã Dei in Carcere & morte.

Poſtremo, vt loquamur & prædicemus omne bonum de Deo ſemper & vbique.

Quid requirit tertium præceptũ?

TErtium præceptum ad opus noſtrum pertinet ac requirit obſeruationem ceremoniarum vt ſcilicet frequenter eamus ad templum & audiamus verbum dei

communs

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

communicemus Sacramẽta & demus aliquid miniſtris verbi & alijs pauperibus vt habe- ant vnde ſe ſuſtentare poſſint atque hæc eſt prima tabula, in qua cum ſolo Deo agere de- bemus Et hic eſt cultus Dei.

i Vere timere Deum.
ij Vere credere Deo.
iij Vere diligere Deum.
i Inuocare Deum.
ij Gratias agere Deo.
iij Confiteri nomen Dei.
iiij Prædicare verbum Dei.
i Audire verbum Dei.
ij Communicare Sacramẽte Dei.
iij Altere miniſtros Dei.

HIc nihil audis niſi Deum ipſum, quem ſic calas corde ore & opere vt hæc tria præcepta requirunt & fugies contra- ria, quæ prohibent, quod cum præſtare non poſſis, neceſſe eſt vt agnoſcas te peccaſſe cõ- trà primam tabulam, & per peccatum mer- uiſſe æternam mortem & damnationem.

Quot ſunt præcepta ſecunde tabulæ.

præ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

PRæcepta ſecundæ tabulæ ſunt ſeptem ſcilicet.

Honora patrem tuum & matrem tuam, vt ſis longeuus ſuper terram.

Non occides.

Non mechaberis.

Non furaberis.

Non falſum teſtimonium dices contra proximum tuum.

Non concupiſces domum proximi tui

Nec deſiderabis vxorem eius, nec ſeruum, nec ancillam, nec bouem, nec aſinum, nec quicquam quod illius eſt.

Quid in ſumma tradunt hæc ſeptem præcepta?

Hæc ſeptem præcepta tradunt in ſumma, quales nos eſſe oporteat erga proximum noſtrum, ſuntque vt ciuitas, quæ ſecundum naturam ædificata eſt, ac totam vitam & conuerſationem noſtram cum hominibus complectuntur.

Quid requirit quartum præceptum?

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

QVartem præceptum requirit debitam obedientiam, erga noſtros ſuperiores & diligentẽ curam erga noſtros ſubditos, vt ſcilicet honoremus noſtros maiores vt ſunt.

Parentes.
Præceptores.
Parochi.
Magiſtratus.
Tutores.
Patresfamilias.
Matresfamilias.

IN ſumma vt demus tributũ, cui tributum, honorem cui honorem, & timorẽ, cui timorem debemus Roma. xiij.

Deinde vt regamus, doceamus & defendamus, omnes noſtros inferiores, vt ſunt.

Filii.
Diſcipuli.
Populus.
Subditi.
Pupilli.
Serui.
Ancillæ.

Et

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

ET quotquot noſtræ fidei commiſſi ſūt, erga eos ſemper ſummam curam & diligentiam adhibere debemus, vt be- ne ſit nobis etiam hic in terra.

Quid requirit quintum præceptum?

Quintum præceptum ad perſonam proximi pertinet, ac requirit a nobis mul- tas virtutes ſcilicet.

- i Beneficentiam.
- ij Patientiam.
- iij Fortitudinem.
- iiij Clementiam.
- v Dilectionem.
- vi Iuſtitiam.
- vij Manſuitudinem.

Et ſimiles quamplures, quibus proximi perſonam, corpus & vitam iuuare, tueri & defendere poſſimus.

Quid requirit ſextum præceptum?

Sextum præceptum ad vxorem proximi pertinet, ac requirit præcipue has duas virtutes, ſcilicet,

i Caſtitatem.

ij Pudicitiam.

Vt ſcilicet aut contineamus & corpore ac ſpiritu vitam cœlibem ducamus, aut propter fornicationem vnuſquieque vxorem ſuam habeat, nutriat, diligat in domino.

Quid requirit ſeptimum præceptum?

Septimum præceptum ad bona proximi pertinet ac requirit.

i Liberalitatem.

ij Largitionem eleemoſynarum.

iij Proprietatem rerum.

iiij Sobriam vitam.

v Iuſtitiam in contractibus.

vi Aequalitatem.

Et ſimiles virtutes, quibus res & bona proximi augere, tueri ac defendere debeamus

Quid

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Quid requirit octauum præceptum ?

Octauum præceptum ad bonam famam & honorem proximi pertinet, ac requirit.

- i Veritatem.
- ij Iuſtum iudicium.
- iij Verum teſtimonium.
- iiij Honeſtam linguam.

Et omnia, quibus proximi noſtri famam, gloriam, dignitatem & honorem cõtra mendacium & obtrectationem tueri ac defendere poſſimus.

Quid requirunt nouum & decimum præcepta ?

Hæc duo præcepta repetunt ſuperiora cũ maiori declaratione ac requirũt in omnibus præceptis nõ tantum oris & operis, ſed etiam ipſius cordis munditiam & purgationem a concupiſcentia carnis, adeoque perfectam legis obedientiam & impletionem, quam quia nemo ſe habere gloriari

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

poteſt, agnoſcenda ſunt peccata, & corrigiendum eſt ad fidem in Chriſtum per quam ſolam, omnes coram deo iuſtificentur.

Atque hæc eſt Secunda tabula, in qua cum proximo noſtro agamus fideliter ex mandata Dei, iuxſta charitatem.

Chriſtus in Euangelio comprehendit hæc decem præcepta in duobus tantum, cum ſic dicit, diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo rc.

Hic habes tria præcepta primæ tabulæ. Et diliges proximum tuum ſicut teipſum, hic habes ſeptum præcepta ſecundæ tabulæ.

Propterea etiam addit Chriſtus. In his duobus mandatis tota lex pendet & prophetæ, hoc eſt, decem præcepta, quæ Prophetæ interpretantur, ſunt ipſa lex Dei.

Appendix. decalogi.

AD decalogi perfectam congnitionem requiritur cognitio ipſius legis, item quid ſit pœnitentia, peccatum, iuſtitia, quot partes pœnitentiæ.

Quid eſt lex?

Lex

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

L[illegible] doctrina requires, quid faciendum ſit, & quales nos eſſe oporteat, in ſumma, lex ſunt decē mandata Dei.

Vocatur autem lex diuina quia a deo [illegible] eſt.

Deinde lex naturæ, quia in naturam noſtram inſcripta eſt iuxta illud.

Quæcunque vultis vt faciant vobis homines ꝛc.

Item lex Moſi, quia Moſes eam promulgauit coram populo Dei.

Poſtremo lex decalogi, quia decem mādata comprehendit.

Quod eſt diſcrimen Legis & Euangelii ?

Hæc particula Gratis in definitione Euangelij facit diſcrimen inter legem & Euangelium.

Lex enim promittit remiſſionem peccatorum ſed cum conditione implendæ legis .i. perfectæ obediteiæ, vt ſi ſerues legem, ſaluus eris.

Euangelium vero promittit remiſſionem pecca-

potest [illegible]

peccatorum ſine conditione. Hoc eſt quanquam Deus requirit a nobis obedientiam legis, tamen quia non poſſumus facere legem, offert nobis gratis remiſſionem peccatorum propter Chriſtum.

Quare hæc traduntur?

HAec ideo traduntur vt habeat conſcientia aliquam certitudinem & firmã conſolationem. Nam magnum eſt, quod quando ſumus reconciliati, perinde facimus legem imputatiue, ac ſi eſſemus mũdi & iuſti

Et quanquam nemo noſtrum ſatisfacit ne primo quidem præcepto, nedum toti legi, atque per hoc eſſemus damnati, tamen quia in Chriſto omnes ſumus conſummati, hoc eſt, vtcunque facimus legem per Chriſtum, id quicquid eſt Deo placet, quia noſtra perſona illi per Chriſtum reconciliata eſt.

Vbi eſt Lex in ſacra ſcriptura & vbi eſt Euangelium?

LEx eſt in omni loco tam noui quã veteris

teris Teſtamenti, in quo Deus aliquid poſtulat a nobis ut faciamus, exemplum Frange eſurienti panem tuum. Accipe ad formicam Facite vobis amicos ex Mammona ꝛc.

Item omnis locus de peccato, de pœnis & comminationibus, de vocationibus & officijs ſingulorum, de operibus ꝛc. ad legem tantum pertinet, non ad Euangelium, Vt hic locus. De quocunque verbo ocioſo, quod loquuti fuerint homines, reddēt rationem in die iudicij, Lex eſt, non Euangelium. Quia comminatio eſt, & nunctiat mihi aliquid triſte, vnde dolore, non gaudere poſſum. Nā omnis locus, omnis hyſtoria, omne miraculum ꝛc. in ſcriptura ſacra, quod contriſtat meum animum, lex eſt non Euangelium.

Quia, natura mea currupta originali peccato, nihil quod ad legem ſpectat, ferre poteſt. Nam dolet naturæ, quod legis obedientiam præſtare nequeat.

Euangelium vero eſt in omni loco ſcripturæ, tam veteris quā Noui Teſtamenti, in quo Deus aliquid nobis promittit & dat, vt

Gene. iii. Ipſum tamen conteret caput tuum. Item alibi, In Semine tuo benedicentur omnes gentes. Item Venite ad me omnes, qui laboratis ꝛc. Item, Pacem meam do vobis ꝛc.

Omnes tales loci, hyſtoriæ, exempla, miracula de promiſſionibus Dei, de miſericordia Dei, de fide, de gratia & gratuita imputatione iuſtitiæ, de remiſſione peccatorum & vita æterna, de Sacramentis ꝛc. Euangelium ſunt non lex, quia non contriſtant, vt loci legis, ſed conſolantur conſcientias, & annunctiant gaudium magnum gratis propter Ieſum Chriſtum.

Quicunque hæc bene animaduertit in ſcriptura ſacra, iam multum promouit in cognitione verbi Dei. Nam ſpiritus ſanctus per ſolum hoc diſcrimen legis & Euangelij, aperit nobis verum ſenſum & intellectum ſcripturæ ſacræ.

Ideo multo fœlicius & cum maiori fructu docet populum Chriſtianum is, qui hoc diſcrimen nouit ex Catechiſmo, quam, qui ſine hoc diſcrimine, tota etiam biblia quaſi in digitis ſuis cognita habet.

Nam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Nam quemadmodum cæcus de colore, ita etiam de omnibus ſcripturæ locis iudicat ille, qui non nouit diſcrimen legis & Euangelij.

Proinde pij & fideles parochi, qui ſciunt ſe ad curam animarum a Deo vocatos eſſe, debent hic omnes Neruos extendere, & dare ſummam operam, vt legem ab Euangelio probe diſcernere queant, alioqui omnia confundunt, quemadmodum mali coci iura, nec ædificant, ſed deſtruunt Eccleſias Chriſti, daturi pœnas Deo, ſicut Paulus inquit, Væ mihi ſi non Euangelizauero. Item, maledictus qui facit opus domini fraudulenter, & alibi. Ego ſanguinem illorum de manu tua requiram. Quare præſtat non habere curam animarum, quam & animas multorum & ſeipſum perdere in gehennam.

Quid ſignificat vocabulum pœnitentiæ?

VOcabulum pœnitẽtiæ ſignificat impro bare aliquid, quod prius probaueris vt qui furatus eſt, amplius nõ furetu Chriſtus pulcherrimam pœnitentiæ lau

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

dem prædicat, cum inquit Lucæ xv.

Gaudium eſt angelis ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Item, Nolo mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat.

Quid eſt pœnitentia?

POenitentia eſt contritio & fides, contritio ex auditu legis, Fides vero ex auditu Euangelij.

Quid ſignificat vocabulum Contritionis?

COntritio a conterendo nomen habet, Eſt enim phraſis hebræa. Nam hebræi cum habeant ſuum quendam modum loquendi, utuntur verbo conterendi pro affligere & perterrefacere, ut ſit contritio afflictio quædam & perterrefactio cõſcientiæ.

Quid eſt contritio.

COntritio eſt perterrefactio mentis ex agnitione peccati.

Homo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Homo enim peccator cum audit prædicari legem, agnoſcit ſua peccata, & conteritur ac perterrefit in ſua conſcientia & fugit Deum, tanquam ſeuerum iudicem, quemadmodum Adam in Paradiſo, conſpecta magnitudine peccati fugiebat conſpectum Dei, donec a Deo per Euangelium reuocatus fuit.

Hoc eſt, quod Paulus inquit, Lex eſt agnitio peccati, .i. docet homines agnoſcere ſua peccata. Item lex eſt pædagogus ad Chriſtum, quia ideo arguit, accuſat & perterrefacit hominẽ, vt per fidem ad Chriſtum confugiat.

Quid eſt Fides?

FIdes altera pars pœnitentiæ eſt firma fiducia, qua credimus nobis ignoſci peccata propter Chriſtum, Vide plura de fide infra in ſymbolo, Habes igitur pœnitentiam, quæ complectitur & agnitionem peccati & fiduciam in Chriſtum.

Eſt ne confeſſio neceſſaria ad pœnitentiam?

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

CONfeſſio, in qua requiritur enumeratio peccatorum, non valet. Eſt enim potius carnificina quædam conſcientiarum, quam confeſſio. Nam enumeratio peccatorum eſt impoſſibilis, quemadmodum & Dauid teſtatur Delicta quis intelligit? Itẽ Ab occultis meis munda me, & rurſum Pſalmo xc. Quoniam ponis incognita peccata noſtra in lucem ſub conſpectum tuum, Hæ & ſimiles ſententiæ, vt taceam interim de experientia, oſtendunt enumerationem peccatorum eſſe impoſſibilem. Sed tamen abſque enumeratione omnium peccatorum retinenda eſt confeſſio propter abſolutionem, quia Deus ita remittit peccatum, quãdo Eccleſia remittit, quæ cum ex miniſterio verbi, non ex iudicio ciuili pendeat, non neceſſe habet audire omnium peccatorum enumerationem, ſicut iudex cauſſam &c.

Eſt ne ſatisfactio neceſſaria ad pœnitentiam?

SAtisfactio fuit primum inſtituta, vt eſſet quædam diſciplina publica pro publicis facinoribus, Sed poſtea diſceſſit a

ſuo

ſuo rigore & vero vſu. Nam receſſerunt inde opus neceſſarium ad ſalutem & meritorium remiſſionis peccatorum, adeo vt præſtaret hoc vocabulum Satisfactionis, nunquam veniſſe in Eccleſiam Quare cum obſcuret gloriam Chriſti, qui ſolus ſatisfecit pro peccatis totius mundi, non eſt retinenda pro parte pœnitentiæ.

Vocabulum peccati quid ſignificat?

QVanquam peccati vocabulum eſt nomen verbale, & ſignificat actionem, tamen oportet nos conſiderare Hebræam phraſim ſiue proprietatem loquendi, ex qua ſcire liceat, peccatum etiam paſſime ſignificare morbum & vitium naturale, atque corruptionem, quæ nobiſcum naſcitur, qua fit, vt non poſſimus obedire legi Dei, ſicut potuiſſemus ſi natura humana manſiſſet integra, Ecce, inquit Dauid, ex ſemine immũdo formatus ſum, & in peccato concepit me mater mea .i. ego a natura & inde vſque ab vtero matris ſum peccator .i. immundus & reus iræ Dei, & æternæ damnationis.

Quid

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Quid eſt peccatum?

PEccatum generaliter loquendo, eſt vitium perpetuum & factum pugnans cum lege Dei, & cum conſcientia.

Quotuplex eſt peccatum?

PEccatum eſt duplex, ſcilicet, Originale & actuale, hoc enim ex illo, ſicut ex arbore fructus naſcitur.

Quid eſt peccatum Originis?

PEccatum originis ſeu Originale eſt vitium nobis congenitum & concupiſcentia, ſeu ipſa naturæ hominis corruptio, qua fit, ne poſſimus vere obedire legi Dei & ſine peccato eſſe.

Poſtquam enim Adam lapſus eſt, amiſit integritatem naturalem, cum ſentiret iram & iudicium Dei, ac ſubiiceretur regno peccati & mortis, ac ſpoliatus prioribus ornamentis procreauit deinde tales, qualis iam erat ipſius natura, Ita poſtea propagatione contra-

contra-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

contrahunt vicium Originis, hoc eſt, rei ſūt & habent vicioſam naturam.

Quid eſt peccatum Actuale?

PEccatum actuale eſt omnis cogitatus, omne dictum ac factum contra legem Dei, & contra conſcientiam.

Quando enim homo cogitat, dicit, aut facit aliquid, quod eſt contra decem mandata Dei, tunc committit actuale peccatum, vt fructum vicioſæ naturæ.

Item quando perſona non eſt reconciliata Deo, tunc quicquid cogitat, dicit & facit, eſt peccatum, Sicut Paulus ait, Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, vnde fit, quod omnia impiorum opera ſunt peccata.

Præterea & hoc obſeruandum eſt, quod, quicquid fit a iuſtificatis, quod non eſt contra decem mandata Dei, non eſt peccatum, vt veſci carnibus ſexta feria, non eſt peccatum, quia non eſt contra aliquod mandatum Dei. Idem iudicandum eſt de alijs traditionibus humanis, in quibus fecerunt peccatum, vbi nullum eſt peccatum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Quotuplex eſt peccatum actuale?

Peccatum actuale eſt duplex, ſcilicet,

i Mortale.
ij Veniale.

QUanquam enim omnia peccata, vt morbus naturæ, ſeu concupiſcentia, item affectus & actiones carnis, ſunt peccata mortalia .i. æterna morte digna, tamen in ſanctis fiunt venialia .i. condonantur his, qui fide apprehendunt remiſſionem peccatorum, iuxta illud, Nulla nunc damnatio his, qui in Chriſto Ieſu ambulant.

Quare hæc de peccato traduntur?

HAec ideo traduntur, vt homines ex prædicatione Legis diſcant agnoſcere ſua peccata, quia per legem agnitio peccati Ro. iij. & deinde orare Deum, pro remiſſione peccatorum, propter Chriſtum. Hoc enim eſt quod Paulus inquit, Lex eſt

pædag

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

pædagogus ad Chriſtum, hoc eſt, lex docet homines agnitionem peccatorum, vt tandem confugiant ad Deum, per fidem in Chriſtũ, & orent pro remiſſione peccatorum.

Quid eſt Remiſſio peccatorum?

REmiſſio peccatorum eſt gratuita condonatio, qua Deus peccata noſtra nobis imputare non velit, vt in Pſalmo, Beatus vir, cui non imputat Dominus peccatum.

Quotuplex eſt remiſſio peccatorum?

Remiſſio peccatorum eſt duplex, ſcilicet.

i Culpæ.
ij Pœnæ temporalis.

Quid eſt remiſſio culpæ?

REmiſſio culpæ, eſt remiſſio ipſius reatus ac æternæ mortis & damnationis. Nã remiſſio culpæ complectitur mortem æternam. Porro quanquam nullum pecca-

tum tam leue eſt, quin coram Deo dignum
ſit æterna morte, tamẽ ſolet aliquando De-
us ex ſua miſericordia pœnam æternã tranſ-
ferre in pœnam temporalem. Quemadmo-
dum & Dauidis peccatum eſt tranſlatum, ne
moreretur. ij. Re. xij.

Quid eſt remiſſio pœnæ temporalis?

DEus punit noſtra peccata etiam pœnis
temporalibus in hoc mundo, & pro
illis pœnis deprecandis, valent noſtra
opera, non tamen certa quædam opera, ſed
tota conuerſio ac mutatio vitæ, morum &c.
Deus enim mitigat iſta mala temporalia,
propter noſtra opera, non quia opera per ſe
valent, ſed quia perſona placet Deo. Nam
impiorum victimæ (vt Salomon inquit) non
placent Deo. Sic Deus pepercit Niniuitis
ieiunantibus, & non eſt deleta ciuitas. Hoc
vult Dauid cum inquit, libera me de ſang-
uinibus, hoc eſt, a crimine & pœna tempo-
rali, Tum docebo iniquos vias tuas &c.

Quid debet homo conuerſus ad fidem facere?

Homo

15

HOmo per pœnitentiam conuerſus ad fidem, debet primum & ante omnia, non perſeuerare in his, quæ iudicat eſſe contra voluntatem Dei. Deinde debet ſeruire proximo ſuo, in ſua vocatione, ſvt etiam apud homines habeat iuſtitiam bonæ conſcientiæ.

Quid eſt iuſtitia bonæ conſcientiæ?

IVſtitia ſeu gloria bonæ conſcientiæ eſt qualiſcunque obedientia, erga totam legem, quæ ſequitur fidem, tanquam fructus arborem. Semper enim debet illa iuſtitia comitari perſonam iam reconciliatam Deo. Nam impoſſibile eſt hominem habere fidem, ſine bonis operibus, quæ hic vocantur iuſtitia, ſeu gloria bonæ conſcientiæ, Effectus enim fidei ſunt bona opera, & placent Deo propter fidem. Quare Iacobus recte affirmat hominē habere vtranque iuſtitiam ſeu iuſtificationem, ſcilicet fidei, coram Deo, & bonorum operum, coram hominibus. Fides enim iuſtificat hominem coram Deo, & bona opera iuſtificant hominem co-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

ram hominibus, & placent Deo propter fi-
dem poſtquam perſona eſt reconciliata.

Secunda pars Catechiſmi.

CUm ex decem præceptis clare pateat nos omnes eſſe peccatores, nunc ſequitur ſecunda pars Catechiſmi, videlicet, Symbolum fidei, quæ quidem fides nos rurſum erigit, vt imploremus miſericordiam Dei, propter Chriſtum.

Quid ſignificat vocabulum Symboli?

ETſi vocabulum Symboli ſignificat collationem ſeu comportationem, hoc eſt, id quod plures in vnum conferunt, tamen Latini etiam interpretantur Symbolum eſſe ſignum ſeu notam, qua res vna ab alijs rebus diſcernatur, Quare etiam & hoc breuiarium fidei, Credo in Deum patrem &c. dictum eſt Symbolum, ſiue nota, qua Chriſtiani, a reliquis hominibus diſcernantur.

Quid-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Quid ſignificat vocabulum fidei?

VOcabulum fidei primum ſignificat pactum ſeu fœdus amicis ſeruatum, vt Eccleſiaſtici xxij. Fidem poſſide cum amico. & Capit. xxvij. Qui denudat arcana amici, infidelis eſt. Hanc fidem etiam ethnici ſcriptores paſſim extinctam deplorãt, vt Rara fides in terris. Item, Nuſquam tuta fides. Item, Fratrum quoque gratia rara eſt.

Secundo ſignificat notitiam hyſtoriæ alicuius, qua credimus rem geſtam, quam ignotam aut legimus aut audimus, vt credere Chriſtum paſſum, mortuum, reſuſcitatum &c. atque hæc vocatur Fides hyſtorica, quam etiam demones habent, & per eam contremiſcunt.

Tertio ſignificat credere Deum eſſe, curare res humanas, & omnia, quæcũque vult, poſſe facere &c. quam fidem Turcæ & infideles etiam habent.

Quarto vera & Chriſtiana fides, quæ ſola iuſtificat homines coram Deo, ſignificat fiduciam promiſſionum Dei.

Quid

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Quid eſt fides Chriſtiana ?

FIdes Chriſtiana eſt fiducia Euangelij, & promiſſionum Dei, quæ ſunt in veteri & nouo Teſtamento, qua fiducia credimus nos habere propitium Deum & patrem, remiſſionem peccatorum, imputationem iuſtitiæ & vitam æternã gratis, propter ſolũ Chriſtũ, ſine noſtris meritis & operibus.

Hæc ſola iuſtificat nos coram Deo .i. ex peccatoribus iuſtos facit, quia ſola apprehendit miſericordiam Dei. Et ſicut ſola regina ſuum maritum regem amplectitur, & fit particeps regni, dignitatis & diuitiarum regis, ita ſola fides Chriſtiana ſuum ſponſum Ieſum Chriſtum amplectitur & exoſculatur, ac fit particeps omnium beneficiorum eius, iuxta illud Pauli Roma. viij. Si dedit nobis filium quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit ?

Quot ſunt partes Symboli ?

Tres ſunt partes Symboli principales, ſcilicet, tres articuli noſtræ fidei.

i Creationis.
ij Redemptionis.
iij Sanctificationis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Dic primum Articulum.

Credo in Deum patrem &c.

Quid continet hic primus articulus?

PRrimus articulus continet beneficium
creationis & conſeruationis omnium
rerum, quod benefium ſoli Deo patri
tribuitur, cuius Articuli hæc eſt ſententia.
Credo in Deũ patrẽ ꝛc. .i. Etſi ego pecca-
tor ſum & præceptis Dei ſatisfacere non
poſſum, credo tamen ex corde Deum mihi
patrem eſſe, ad quem confugio, quem inuo-
co, in quo fiduciam meam colloco, cui poſt
acceptum beneficium gratias ago, cuius no-
men coram omnibus confiteor, commendo &
prædico Deinde credo eum eſſe omnipoten-
tem .i. credo omnia illi poſſibilia, quia po-
tens eſt, & ſanctum nomen eius. Nam cœ-
lum, terram & omnia ſuo verbo creauit, at-
que hodie eadem ſua benignitate conſeruat,
Quare merito, Hic titulus, quod ſit Deus
pater, Item omnipotens & creator, huic pri-
mæ perſonæ in diuinitate ſeorſim adſcribetur.

Dic Secundum articulum.

Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum dominum noſtrum &c.

Quid continet in ſe hic ſecundus articulus?

SEcundus articulus continet beneficium redemptionis, quod ſoli Chriſto tribuitur. Quemadmodum enim Deus pater, cum nihil eramus, nos ſine noſtris meritis creauit. Sic & Deus filius .i. Ieſus Chriſtus, cum mortui eſſemus, & filij iræ, nos a peccato & morte, ſine noſtris meritis redemit. Ideo vt ipſi Deo patri creationis & cōſeruationis, ita etiam Chriſto redemptionis gloria tribuenda eſt. Quare & hic articulus, credo in Ieſum Chriſtum, recte docet ſpem & fidutiam collocandam eſſe in Chriſtum, ſicut in Deum patrem. Hæc enim, inquit Chriſtus, eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.

Quomo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Quomodo diuidatur hic ſecundus articulus?

Hic articulus diuiditur in quatuor titulos, & nouem beneficia redemptionis.

Qui ſunt illi Tituli?

Tituli redemptionis noſtræ ſunt hi quatuor, ſcilicet.

i Ieſus.
ij Chriſtus.
iij Filius Dei vnicus.
iiij Dominus noſter.

Quid ſignificat Ieſus?

IEſus interpretatur ſaluator Matthei j. Et vocabis nomen eius Ieſum. Is enim ſaluum faciet populum ſuum a peccatis eorum. Et Matthei xj. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, ego reficiam vos. Credo igitur in Ieſum .i. omnem fiduciam in illum colloco, illi confido,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

& certus ſum me per illum ſaluatum & a peccato ac morte liberatum eſſe, vt Satan in me nihil iuris habeat. Item credo Deum Patrem mihi per illum propitium eſſe, & quod ſim conſecutus remiſſionẽ peccatorum, imputationem iuſtitiæ & vitam æternam.

Quid ſignificat Chriſtus?

Chriſtus interpretatur vnctus. Solebant enim Reges & Sacerdotes vnctione conſecrari. Significat ergo Chriſtus regem & ſacerdotem, vt Pſalmus, Dixit Dominus exponit. Credo igitur in Chriſtum .i. credo illum eſſe meum regem & ſacerdotem ſeu ſummum pontificem, Regem inquam, qui poteſt & vult me iuuare & defendere contra omnem hoſtium meorum impetum & inſultum. Pontificem vero, qui ſua hoſtia, & ſuo ſacrificio me ſuo Patri reconciliauit, ad hæc quotidie nobis Deum patrem, alioqui propter peccata noſtra quotidiana iratum, placat, intercedit & orat pro nobis, facitque, vt Deus nobis noſtra peccata non imputare velit,

Quid ſignificetur per filium eius vnicum?

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

HIc titulus ſignificat Chriſtum eſſe in pari potentia cum Patre, ſicut ipſe teſtatur, Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Id quod etiam Patris teſtimonium, de eo clare indicat. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum eſt. Nam quemadmodum pater ſuo filio nihil denegare ſolet, quod ad eius commodum & honorem pertinet, ita nec Chriſto a Deo patre quicquam denegatum eſt vnquam. Omnia enim ſua paſſione & morte meruit. Porro cum nos omnes in Chriſto adoptiui tantum filij ſimus, ipſe Chriſtus eſt vnigenitus Dei filius, qui nos a peccato, morte & inferno liberauit, ac ilberos reddidit, ſicut ipſemet inquit, Ioannis viij. Si filius vos liberauerit vere liberi eſtis. Credo igitur in filium eius vnicum .i. credo Chriſtum Dei filium, non ſolum corporaliter, ſed etiam ſpiritualiter in omni neceſſitate nos iuuare poſſe, & nihil a patre, cuius eſt vnicus filius, petere pro nobis, quin exaudiatur, quin impetret, & voti compos fiat.

Quid per Dominum noſtrum ſignificetur?

HIc quartus titulus Chriſto rurſum potentiam adſcribit, qua nos ex regno & tyrannide diaboli redemit, & tranſtulit in ſuam Eccleſiam, vbi nos quotidie tuetur & defendit. Credo igitur in Chriſtum Dominum noſtrum .i. qui noſter, noſter inquam eſt cum omnibus ſuis donis & beneficijs, ſicut nos ipſius ſumus, qui nobis bene vult, noſter protector & defēſor eſt, vt neminem agnoſcamus dominum præter illum, in cuius nomine, omne genu flectatur cœleſtium terreſtrium & infernorum. Nam tanta eſt potentia Chriſti, non tantum ſuper peccatum, mortem, Satanam & inferos, ſed etiam ſuper hunc mundum, vt omnium huius mundi principum poteſtas in vnius Chriſti manu & poteſtate ſita ſit. Quare tam potentem habeamus Dominum, qui nos & vult & poteſt liberare, debemus nos ſemper, in omni afflictione noſtra, hoc Chriſti imperio conſolari.

Atque hi ſunt quatuor tituli Chriſti, quos perpetuo præ oculis habere debemus, quod ſcilicet ſit Ieſus .i. noſter ſaluator. Chriſtus, .i. noſter rex & pontifex. Vnicus Dei filius, .i. noſter frater, & perpe-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

tuus apud Deum interceſſor. Et Dominus noſter .i. in omnibus neceſſitatibus, noſter protector & defenſor tum haud dubie maximam in Chriſto, conſolationem, pro noſtris conſcientiis accipiemus.

Quæ ſunt illa nouem beneficia Redemptionis?

Nouem noſtræ Redemptionis beneficia hæc ſunt, ſcilicet.

Conceptio.
Natiuitas.
iij Paſſio.
iiij Mors.
v Deſcenſus ad inferos.
vi Reſurrectio.
vij Aſcenſio in cœlum.
viij Seſſio ad dextram patris.
ix Aduentus ad iudicium.

} Domini noſtri Ieſu Chriſti.

HAec nouem beneficia ſatis clare oſtendunt, quibus medius, Chriſtus Ieſus,

Dei filius noſter Dominus nos redemerit a peccato & morte, quantique illi hæc redemptio conſtiterit. Præterea quatuor beneficia priora veram Chriſti humanitatem, poſteriora vero quinque veram ipſius diuinitatem nobis declarant. Idem Paulus docet Philip. ij. Chriſtus, inquit, cum eſſet in forma Dei, non rapinam arbitratus eſt, vt eſſet æqualis Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens &c. Sic in Pſalmo viij. Derelictum pauliſper a Deo fines illum at gloria & decore coronabis eum. Et Pſal. cx. De torrente in via bibet, propterea exaltabit Caput.

Dic primum beneficium.

Qui conceptus eſt deS piritu ſancto,

SIc enim legimus Matth. j. Quod in ea conceptum eſt, de ſpiritu ſancto eſt. Et Lucæ j. Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Ita etiam pulcherrime in eccleſia canitur.

Non

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Non ex virili ſemine, ſed myſtico ſpiramine, verbum Dei factum eſt caro, fructuſque ventris floruit.

Dic ſecundum beneficium.

Natus ex Maria virgine.

HIc enim inquit Eſaias Capit. vij. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Imanu El .i. nobiſcum Deus, vnde clare patet Chriſtum nobis conceptum eſſe ex Spiritu ſancto, & nobis natum ex Maria virgine, vt pro nobis peccati & mortis Dominus conſtitueretur.

Dic tertium beneficium.

Paſſus ſubpontio Pilato.

HOc eſt, non tantum a Iudæis, ſed etiam a gentibus, ex quibus nos ſumus Chriſtiani, paſſus eſt Chriſtus, cuius rei nos admonet vocabulum Pilati, qui fuit vir Ethnicus & gentilis. Chriſti autem paſſionem omnes Euangeliſtæ pariter deſcribunt,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

ſcribunt, ſcilicet quomodo ſit in horto, poſtquam ſudauit ſanguinem, comprehenſus, ligatus, captiuus, ad Annam, Caipham, Herodem & Pilatum ductus. Ad mortem primum a phariſæis, deinde a Pilato condemnatus, Interim deriſus, percuſſus, conſputus, coronatus, flagellatus & tandem crucifixus. Atque hæc omnia paſſus eſt pro nobis, ut ſcilicet pro noſtris peccatis perſolueret & ſatisfaceret, non corruptibilibus, auro aut argento, ſed precioſo ſanguine ſuo 1. Pet. 1. Quare noſtrum eſt abiicere omnem ſeruilem timorem peccati & mortis, ac certa fiducia coniicere nos in paſſionem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Hic quartum beneficium.

Crucifixus, mortuus & ſepultus.

HOc eſt, poſtquam cruci eſt affixus, in qua ſeipſum pro nobis, ſacrificauit. Item multis conuitiis & blaſphemiis a vulgo, magiſtratibus, phariſæis, ſcribis, ſenatoribus militibus, & latronibus inſectatus, inſuper etiam felle & aceto potatus, tandem

tandem ignominioſiſſima morte, inter duos flagitioſiſſimos latrones, patri ſpiritum commendans, e medio ſublatus eſt, & miſerrime hanc vitam corporalem finiuit. Qua horrenda morte, & noſtrorum peccatorum magnitudo & immenſa ipſius charitas erga nos declaratur, ex eo, quod factus eſt ſuo patri obediens vſque ad mortem, & vſque ad mortem crucis, vt nos ad vitam reuocaret. De hac morte teſtatur, Eſai. Cap. liij. Tradidit in mortem animam ſuam, & cum ſceleratis reputatus eſt, Et Paulus Roma. v. Commendauit Charitatem ſuam erga nos Deus, quod cum ad huc eſſemus peccatores Chriſtus pro nobis mortuus eſt, Item Ioannis iij. Sic Deus dilexit mundum, vt vnigenitum filium ſuum daret, vt omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

Dic quintum beneficium.

Deſcendit ad inferos.

HAec verba non ſignificant Chriſtum diabolo, morti & damnationi ſubiectum, vt erat in cruce, quando dixit,

Omnia conſummata ſunt, ſed quod reuera deſcenderit ad inferos, ſiue in corpore, ſiue in ſpiritu tantum, id neſcimus. Et quod illic Captiuam duxerit Captiuitatem, & expoliauerit principatus & poteſtates, triumphans ſuper illos, per ſemetipſum, reluctantibus portis inferorum, & pugnantibus contra ipſum, vt in morte permaneret. Sed impoſſibile fuit eum in morte detineri, qui poſuit Dominum in conſpectum ſuum, vt eſſet a dextris eius, ne moueretur, Vide Pſalmo. xvj. Act. ij. & xiij. Item Coloſſ. ij.

Dic Sextum beneficium.

Tertia die reſurrexit a mortuis.

HOc eſt deuicta morte, de portis inferorum triumphauit Roma. vj. Chriſtus excitatus a mortuis non amplius moritur, mors illi vltra non dominabitur, Et Capit. j. Qui declaratus fuit filius Dei cum potentia &c, ex eo, quod reſurrexit a mortuis Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Paulus de hac victoria j. Corin. xv. allegans Prophetam Oſeam, ita inquit, Abſorpta eſt

mors

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

mors in victoriam, vbi tuus mors aculeus, vbi tua inferne victoria? Gratia Deo, qui dedit nobis victoriam per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum. Et ad Coloſſ. ij. teſtatur Chriſti reſurrectionem noſtræ reſurrectionis initium eſſe, cum ita inquit. Et vos cum eſſetis mortui per dilicta, ſimul cum illo viuificauit, condonans vobis omnia delicta, delens quod aduerſus nos erat chirographum decretis conſtans, quod erat contrarium nobis, & ſuſtulit illud e medio affigens cruci, & expolians principatus & poteſtates, oſtentauit palam, triumphans eos per ſemetipſum. Ideo etiam hunc titulum ſortitus eſt, quod primogenitus ex mortuis vocetur, Quanquam enim multi alij ante Chriſtum ſurrexerunt, tamen eorum reſurrectio facta eſt ſolum ad hanc vitam ita vt mori rurſus cogerentur, Chriſtus vero ad vitam æternam reſurrexit, nunquam vltra moriturus. Credimus igitur Chriſtum paſſum eſſe pro peccatis noſtris, & reſurrexiſſe propter iuſtificationem noſtri. Roma. iiij.

Dic ſeptimum beneficium.

Aſcendit ad cœlos.

HOc eſt, deuicta morte & inferis Dominum ſibi & gubernacula rerum ſumpſit, eſtque pari potentia cum patre, ita vt Satan & omnis poteſtas in cœlo & in terra ei ſubſint. Et Paulus Ephe. iiij. ex Pſalmo. lxviij. in hunc modum allegat. Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem & dedit dona hominibus ſcilicet Apoſtolos, Prophetas, Euangeliſtas, Paſtores & Doctores, per quos vult adminiſtrare ſuum regnum hic in terra, vſque ad extremum diem iudicij. Credimus igitur Chriſtum nobis aſcendiſſe in cœlum viamque parauiſſe, quemadmodum ipſe ait, Vado paraturus vobis locum, & iterum veniam & aſſumam vos ad meipſum, vt vbi ſum ego & vos ſitis Ioannis xiiij.

Hic octauum beneficium.

Sedet ad dextram Dei patris omnipotentis.

HOc eſt, Credo quod Chriſtus regnat vbique pari potentia cum patre, & gubernat vbique omnia, agitque ſummũ

ponti-

pontificem noſtrum Roma. viij. Chriſtus eſt, qui mortuus eſt, imo qui & Reſurrexit, qui eſt ad dexteram patris & intercedit pro nobis. Et .i. ad Tim. ij. Vnus eſt mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus. Item, j. Ioan. ij. Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtũ iuſtum .i. noſtram iuſtificatorem. Hæ & ſimiles ſententiæ clare indicant Chriſtum nobis omnia bona, remiſſionem peccatorum, liberationem a morte, & vitam æternam a Deo patre impetrare, qui diues eſt in miſericordiæ propter magnum charitatem ſuam qua dilexit nos & cum eſſemus mortui peccatis, conuiuificauit nos cum Chriſto & vna ſedera fecit in cœleſtibus per Chriſtũ Ieſum. Ephe. ij. Nam Deus pater ſuſcitauit eum a mortuis & conſtituit ad dextram ſuam in cœleſtibus, ſuper omnem principatum & poteſtatem, & virtutem & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolum in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro, & omnia ſubiecit ſubter pedes eius. Et ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius, & plænitudo eius, qui omnia in omnibus adimplet. Ephe. j. Credimus igi-

tur

tur Chriſtum nobis ad dextram Patris ſedere, adeoque caput noſtrum eſſe, cui adhæreamus & ex quo ſolo pendeamus omnes in vnitate fidei & agnitione beneficiorum eius.

Dic nonum beneficium.

Iude venturus eſt iudicare viuos & mortuos.

HOc eſt, Credo illum ſedere ad dexteram patris, donec ad iudicium veniat, & nos vna cum corpore & omnis, recipiat in æterna tabernacula, impios vero perdat in gehennam. Nam quicunque hoc tempore ſalutis Chriſtum ſaluatorem nolit, is experietur Chriſtum in extremo die ſeuerum iudicem ac damnatorem vt in Pſal. cx. Dixit Dominus domino meo, ſede a dextris meis donec ponam inimicos ſcabellum pedum tuorum. Porro Mattheus deſcribit huius iudicij formam, Cap. xxv. Cum venerit inquit, filius hominis in maieſtate ſua & omnes angeli cum eo, & cætera vſque ad finem capitis. Et Lucas Act. j. Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cœlum, Hic

Ieſus,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Ieſus, qui aſſumptus eſt a vobis in cœlum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum, Hoc eſt, reddetur nobis illa viſibilis conſuetudo Chriſti, & cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt j. Ioannis iij. Hæc profecto magnam afflictus conſcientiis adferunt conſolationem. Videbunt enim filium hominis venientem in nube, cum poteſtate & gloria magna, & ſuſpicient, attollentque capita ſua pij omnes, quoniam tunc appropinquet redemptio eorum, cum interim magna ſit anxietas gentium .i. impiorum per deſperationem, qui extabeſcent præ timore & expectatione eorum, quæ ſuperuenient orbi terrarum Lucæ xxj. Item, Tunc videbit eum omnis oculus & qui eum pupugerunt & plangent omnes tribus terræ, Apoca. j. Credimus igitur Chriſtum & viuos .i. pios & fideles in extremo die ſaluaturum & mortuos .i. impios ac in fideles damnaturū, tantum, quia ipſum pro ſaluatore recipere noluerunt. Quod autem dicturus eſt impiis in illo die, diſcedite a me &c. quia non dediſtis mihi manducare &c. Oſtendit eos non habuiſſe fidem, quia fructus fidei, hoc eſt, bona

G opera

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

opera non fecerunt erga proximum. Nam bona opera fidem oſtendunt, ſicut fructus arborem, & ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.

Atque hæc ſunt nouem beneficia ſeu media noſtræ redemptionis, quibus Ieſus Chriſtus eſt factus noſter Dominus & ſaluator nempe quod ſit.

i Conceptus e Spiritu Sancto.
ij Natus ex Maria virgine.
iij Paſſus ſub Pontio Pilato.
iiij Crucifixus mortuus & ſepultus

HAec media nobis Chriſtum eſſe verum hominem oſtendunt, & humanam naturam pro nobis ſuſcepiſſe, vt Epiſtola ad Hebræ. Capit. ij. teſtatur Quia inquit pueri communicauerunt carni & ſanguini, ipſe ſimiliter participauit eiſdem, vt per mortem aboleret eum, qui habebat mortis imperium .i. diabolum, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant ſeruituti. Nuſquam enim angelos aſſumit ſed ſemen Abrahæ aſſumit. Vnde debuit per omnia fratribus ſimilis fieri, vt miſericors fieret & fidelis pontifex erga Deum ad

um ad

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

um ad expiandum delicta populi. Quia enim paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt & eis qui tentantur auxiliari, hæc Epiſtola ad Hebræ. Cum igitur habemus pontificem, qui poſſit compati infirmitatibus noſtris, tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt miſericordiam conſequamur & gratiam inueniamus in auxilio oportuno. He. v.

Deinde vero quod idem Ieſus Chriſtus, filius Dei vnicus, Dominus noſter.

i Deſcendit ad inferos.
ij Reſurrexit a mortuis.
iij Aſcendit ad cœlos.
iiij Sedet ad dextram patris.
v Inde venturus eſt iudicare & c.

HAec media nobis Chriſtum eſſe verum Deum teſtantur, vt ipſemet inquit. Ego & pater vnum ſumus. Et alibi Sicut pater ſuſcitat mortuos & viuificat, ſic & filius quos vult, viuificat. Habemus itaque in ſecunda perſona Diuinitatis nempe Chriſto verum hominem, qui vult, & verum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Deum, qui poteſt nobis in omnibus adeſſe, nos iuuare, tueri, defendere ꝛc. Credamus igitur firmiter & omnem fiduciam noſtram collocemus in Ieſum Chriſtum, filium Dei vnicum Dominum noſtrum, cui merito ſeorſim Redemptionis beneficium tribuatur.

Dic tertium articulum.

Credo in Spiritum Sanctum & c.

Quid continet hic tertius articulus?

Tertius articulus continet beneficium Sanctificationis, quod ſoli Spiritui Sancto tribuitur. Quenadmodū enim Deus pater nos creauit, & adhuc quotidie ſua bonitate conſeruat, Chriſtus vero nos ſua paſſione & morte redemit, & adhuc ſua interceſſione, apud patrem quotidie nobis impetrat remiſſionem peccatorum, Ita etiam Spiritus Sanctus nos ſanctificat .i. audito verbo Dei, cor noſtrum tangit & creat in nobis nouos motus, facitque vt verbo Dei credamus. Deinde etiam in afflictionibus conſcientias noſtras conſolatur & confirmat,

vt nos

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

vt nos eo facilius hoſtes noſtros ſuperare poſſimus. Nam nemo poteſt, neque verbo Dei fidem adhibere, neque in tentationibus vincere, niſi per Spiritum Sanctum. Quanquã enim notitia verbi Dei, adeoque fides ipſa ex auditu eſt, vt Paulus teſtatur Ro. x. tamẽ niſi Spiritus Sanctus cor tetigerit & in eo fidem creauerit, nemo credere poteſt, Ideo Paulus Roma. j. & in multis alijs locis vocat Spiritum Sanctum, Spiritum ſanctificationis, eo quod ipſe Sanctificat nos omnes .i. ex prophanis ſanctos, ex impiis pios, ex infidelibus fideles facit per fidem, quam creat in cordibus noſtris, per auditum Euangelij. Chriſtus vero vocat eum paracletum, .i. conſolatorem, propterea quod nos conſolatur in neceſſitatibus noſtris, quemadmodum ediuerſo Spiritus immundus in ſcripturis appellatur Spiritus Satanæ, quia nobis aduerſatur & nos ſubinde contriſtat. Credamus igitur in Spiritum ſanctum .i. firmam fidutiam & ſpem in eum collocemus, qui nos ſanctificat & ſua gratia cor noſtrum illuminat ad apprehendendũ verbum Dei, per fidem in Ieſum Chriſtũ. Deinde cũ peccata noſtra nos perterrefaciãt, erigit nos Spiritus Sanc-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

tus, conſolatur nos, adiuuat infirmitatem noſtram, & adnunciat nobis per prædicationem Euangelij, remiſſionem peccatorum, iſtitiam & vitam æternam.

Quæ eſt Summa doctrinæ Spiritus Sancti?

Spiritus Sanctus in ſumma docet hæc quatuor, quæ vſque ad finem Symboli ſequuntur, ſcilicet.

i Vnam Sanctam Eccleſiam.
ij Remiſſionem peccatorum.
iij Reſurrectionem Carnis.
iiij Vitam æternam.

Dic primum.

Credo eſſe vnam ſanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum communionem.

Quid ſignificat vocabulum Eccleſiæ.

Eccleſia

Ecclesia significat congregationem, conuentum, cœtum, a verbo græco Eccaleo .i. conuoco, congrego, Inde Ecclesia Christiana .i. congregatio eorum, qui credunt in Christum.

Quid eſt Eccleſia Chriſtiana?

Ecclesia Chriſtiana eſt congregatio fidelium, quibus eſt vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma, vnus Deus & pater omnium, qui eſt ſuper omnia & in omnibus, ita definit Paulus Eccleſiam ad Ephe iiij. Petrus vero eandem in hunc modum deſcribit j. Pet. ij. Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus peculiaris. Item Chriſtus ipſe definit Eccleſiam, cum inquit, Vbi duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ego ſum in medio illorum, Ergo Eccleſia Chriſtiana eſt congregatio illorum, qui credunt in Ieſum Chriſtum.

Quare Eccleſia dicitur Sancta?

Ecclesia propterea dicitur Sancta, quia Sanctificata eſt precioſo ſanguine Chriſti, quē

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

ſti, quemadmodum Paulus Ephe. v. teſtatur. Chriſtus, inquit, dilexit Eccleſiam, & ſemetipſum expoſuit pro ea, vt illam ſanctificaret mundatam lauacro aquæ, per verbum vt adhiberet eam ſibi glorioſā Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam aut quicquam huiuſmodi, ſed vt eſſet ſancta & irreprehenſibilis.

Quare dicitur Catholica?

CAtholica dicitur .i. vniuerſalis, quia non in vno tantum loco, aut vna regione, ſed vbique terrarum reperiuntur homines, qui ex Spiritu Sancto ſanctificati in Chriſtum credunt, etiamſi habeant diuerſos ritus & diuerſas ceremonias, tamen quia ſūt vnanimes in doctrina & notitia de Chriſto dicuntur Eccleſia Chriſti ſicut populus Chriſti, regnum Chriſti &c. Sic enim Paulus j. Corin. j. cum ſalutem dicat Eccleſiæ Dei, quæ fuit Corinthi. Sanctificatis per Chriſtum Ieſum, vocatis ſanctis, addit, vna cum omnibus, qui inuocant nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, in quouis loco vel ſuo vel noſtro, vbi clare patet Eccleſiam non in vno loco eſſe, ſed quod omnes, vbicunque fuerint,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

fideles vnam faciunt Eccleſiam. Itaque recte Catholica .i. vniuerſalis Eccleſia vocatur quæ reuera eſt quædam communio Sanctorũ, ſcilicet, tam eorum, qui dormiunt in Chriſto, quam eorum, qui viuunt & credunt in Chriſtum, Imo etiam eorum, qui credituri ſunt per verbum Dei, in Chriſtum. Sanctificat igitur nos Spiritus Sanctus, cum in vnam Eccleſiam conuocat, vbi prædicato Euangelio de Chriſto, gratiam ſuam in corda noſtra, vt in Chriſtum credamus, diffundit. Quamobrem, quemadmodum credimus in Spiritum Sanctum, ita etiam eſſe vnã ſanctam Eccleſiam Catholicam, & ſanctorum communionem credamus.

Dic Secundum.

CRedo remiſſionem peccatorum ſcilicet eſſe in Chriſto Ieſu. Ille enim habet poteſtatem remittendi hominibus peccati. Nam cum eſſet factus victima pro nobis, tulit omnia peccata noſtra in humeros ſuos, Vnde Eſaias dicit. Poteſtas eius ſuper humeros eius, Sanctificat itaque nos ſpiritus ſanctus, quãdo verbo Dei gratiã addit, vt remiſſionẽ peccatorũ nobis per Chriſtum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

contingere credamus, hæc eſt profecto magna conſolatio, quod certi ſumus nos conſequi poſſe remiſſionem peccatorum & ſaluos fieri per nomen Ieſu Chriſti, .i. propter beneficia Ieſu Chriſti, quemadmodum Petrus in ſuis concionibus teſtatur, Vt Act. ij. cum ait, Delictorum pœnitenciam agite et baptizetur vnuſquiſque veſtrū in nomine Ieſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum, & accipietis donum Spiritus ſancti. Et Act. iiij. Nec eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, per quod oporteat nos ſaluos fieri. Item Act. x. Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, quod remiſſionem peccatorum accipiant per nomen eius, omnes, qui credunt in eum. Porro quid ſit remiſſio peccatorum & quomodo eam conſequamur, ſupra dictum eſt. Sicut igitur quotidie in multis offendimus omnes, ita nos credere debemus quotidianam eſſe in Eccleſia remiſſionem peccatorum. Oportet enim predicari in nomine Chriſti, pœnitentiam & remiſſionem peccatorum, in omnes gentes Lucæ vltimo. Quare etiam orare debemus quotidie pro remiſſione peccatorum Remitte nobis debita noſtra &c. Pro hac enim orant Deum omnes ſancti in tem

pore

p[ar]te oportuno, quia beati ſunt, quorum remiſſe ſunt iniquitates & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir cui non imputat Dominus peccatum, nec eſt in ſpiritu eius dolus .i. qui vere credit remiſſionem peccatorum Pſalmo. xxxj.

Dic tertium.

CRedo carnis reſurrectionem .i. credo quod poſt hanc vitam reſurgat caro noſtra, et clarificetur, fiatque immortalis, ſicut & Martha de fratre ſuo dixit. Scio quod reſurget in reſurrectione, in nouiſſimo Die. Spiritus Sanctus enim non ſolum animam, ſed & carnem piorum vult ſanctificare, quod Paulus teſtatur j. Corin. xv. Chriſtus, inquit reſurrexit a mortuis primitiæ dormientium. Et infra eodem Capite. Omnes immutabimur, in momento, in icto oculi, in nouiſſima tuba. Canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti. &c. Imo totum illud Caput de reſurrexione carnis agit. Et Chriſtus ipſe Ioannis v. ait, venit hora, in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem eius & procedent. Qui bona fecerūt .i. qui fidem bonis operibus oſtenderunt, in

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

reſurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt .i. impij, qui nec fidem habuerunt, nec vllum fidei fructum oſtenderunt, in reſurrectionem iudicij .i. in æternam damnationem. Huius reſurrectionis imaginem quodammodo videre licet in viſione Prophetica Ezechielis 37. vbi poſt longam viſionem de oſſibus, neruis, carne, cuti, ſpiritu ꝛc. tandem huc ſumma redit. Ecce ego aperiam tumulos veſtros, & educam vos de ſepulchris veſtris ꝛc. Docet ergo Spiritus Sanctus credendam eſſe carnis reſurrectionem, in qua ſimul cum anima etiã corpus noſtrum glorificabitur immortalitate. Quia ſi credimus, vt Paulus inquit, quod Ieſus mortuus eſt & reſurrexit, credamus & hoc quod Deus eos, qui dormierunt per Ieſum, adducet cum illo.

Dic quartum.

Credo eſſe vitam æternam.

HOc eſt, credo poſt hanc vitam corporalem, quæ cito peritura eſt, aliam eſſe vitam, quæ duratura eſt in æternum. Ita enim inquit Paulus ij. Corin. v. Scimus, quod ſi terreſtris domus noſtra, huius habitationis

tionis

tionis diſſoluatur, ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, ſed æternam in cœlis. Imo hanc vitam cupit Paulus, cum ait, ad Philip. j. Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Nam vbi Chriſtus eſt, ibi etiam eſt vita æterna, Porro quanquam adhuc expectamus vitam æternam, tamen interim dum hic ſumus, in choatur in nobis per notitiam & fidem in Chriſtum, ſicut ipſemet, teſtatur in oratione ſua Ioan. xvij. Hæc eſt, inquit, vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti, Ieſum Chriſtum. Atque ita ſumus etiamnum in vita æterna & ſpe ſedemus in cœleſtibus Ephe. ij. Imo conuerſatio noſtra eſt in cœlis Philip. iij. Sed non dum interim apparuit quod futuri ſumus. Scimus quod cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt j. Ioan. iij. Et Chriſtus ipſe ait. Vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit. Et alibi, Ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum. Ita ergo ſanctificat & certificat nos Spiritus Sanctus etiam de vita æterna per Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum.

Conſiſtit igitur tota ſanctificatio noſtra

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

In his quatuor, ſcilicet, quod ſumus in Ec-
cleſia & corpus Chriſti, membra de membris
j. Corin. xij. Imo de carne eius, & de oſſibus
eius Ephe. v. deinde habemus remiſſionem
peccatorum. Ad hæc etiam caro noſtra re-
ſurget in nouiſſimo die, Poſtremo dedit no-
bis Deus vitam æternam & hæc vita in fi-
lio eius eſt j. Ioannis v.

Atque ſic breuiter comprehenſa eſt fides noſtra in his tribus articulis, quod ſcilicet nos credere debemus in Deum patrem qui nos creauit, in Deum filium, qui nos redemit & in Deum Spiritum Sanctum, qui nos ſanctificauit & ſubinde magis renouat, & purificat omnes, qui Euangelio credunt. Noſtrum igitur eſt dare operam, ne hæc fides nobis eripiatur. Nam Satan nunquam circumire deſinit tanquam leo, quærens quē deuoret, quemadmodum videmus Turcas, Iudæos & omnes Christi aduerſarios a fide auerſos eſſe. Oremus igitur ſedulo cum Apoſtolis in hunc modum. Domine adauge nobis fidem. Hæc de ſecunda parte Catechiſmi nempe Symbolo fidei dicta pro Catechumenis ſufficiunt.

Tertia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Tertia pars Catechiſmi.

HUcuſque duas principales Catechiſmi partes, Decalogum ſcilicet & Symbolum fidei utcunque abſoluimus, pro captu eorũ qui prima Chriſtianæ religionis rudimenta imbibere cupiunt. Nunc ſequitur tertia pars Oratio Dominica, in qua fides & inuocatio exerceri debent.

Quid eſt oratio?

ORatio eſt ex fideli cordis adfectu precatio, qua cum Deo loquimur, hoc eſt, primum gratias agimus Deo pro beneficijs acceptis, deinde porro aliquid a Deo petimus. Nam orare ſignificat habere affectum ſemper a Deo omnia petendi. Atque hic eſt uerus cultus Dei, & uerum miniſterium, quod exhibeamus Deo patri noſtro per Ieſum Chriſtum. Eſtque præſtantiſſimum opus omnium operum, & uerum ſacrificium quo Deo, nobis ipſis, & omnibus Chriſtianis adeoq; toti mundo inſeruire poſſimus. Quare Chriſtus iubet nos ſemper orare, Et Paulus ad Roma. xij. & Coloſſ. iiij. Uult nos orationi inſtare .i. aſſiduos

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

duos & vigilantes eſſe in ea cum gratiarum actione. Et i. Theſſa. v. ait Orate ſine intermiſſione. Item i. Timoth. ij. Volo viros orare in omni loco. Ita ſerio ſcriptura in multis locis nos ad orandum hortatur. Quia non eſt labor ſicut orare. Nam Satan perpetuo conatur impedire fidelem orationem, & publicam quæ ſit in Eccleſia & priuatam quæ ſit ſeorſim in conclaui &c. Porro cum ex definitione conſtet orationem eſſe, habere affectum omnia petendi a Deo, nõ debet intelligi oratio de multiloquijs & murmurationibus, quæ fiunt paſſim in templis, vt olim fuerunt quidam fatui Euchitæ, qui moti hoc loco vbi Chriſtus dixit. Semper orate, ſemper murmurabant ſuos Pſalmos in templis. Longe enim aliud eſt recitare aliquot Pſalmos, quam orare, vt ex definitione patet

Quot ſunt ſpecies Orationis?

Species orationis duæ conſtituendæ ſunt, ſcilicet.

i Inuocatio.
ij Gratiarum actio.

Deinde.

Deinde ſequuntur & aliæ ſpicies vt.

i Obſecratio.
ij Interpellatio.
iij Pia expoſtulatio.
iiij Precatio.
v Deprecatio &c.

Quid eſt inuocatio?

Inuocatio eſt aliquid a Deo petere, Tunc enim Deus a nobis inuocatur. vt Miſerere mei Deus, & ſimiles Pſalmi, qui ſunt precationes.

Quid eſt gratiarum actio?

GRatiarum actio eſt pro beneficijs acceptis Deo gratias agere & agnoſcere quod diuinitus contigerit auxilium, vt Pſal. xlix. Inuoca me in die tribulationis & ego exaudiam te & tu glorificabis me .i. gratias mihi ages & agnoſces mea beneficia. Item Philip. iiij. Non ſitis ſolliciti, ſed in omni oratione & obſecratione cum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

gratiarum actione petitiones veſtræ inno⸗
teſcant apud Deum. Huc referuntur omnes
Pſalmi, quos hymnos vocamus vt Confite⸗
mini. Benedicite, Laudate ꝛc.

Quæ ſunt illa, quæ requiruntur ad veram & Chriſtianã Orationẽ?

Ad veram & Chriſtianam Orationem
hæc quatuor requiruntur ſcilicet.

i Præceptum.
ij Promiſſio.
iij Fides.
iiij Res petenda.

Oraturus enim hæc quatuor ſemper de⸗
bet conſiderare, alioqui profecto neſcimus,
quid aut quomodo ſit orandum vt Paulus
inquit Roma. viij.

Vbi præceptũ eſt, vt Oremus?

PRæceptum habemus Matthei vij. Pe⸗
tite & dabitur vobis Lucæ xviij. O⸗
portet ſemper orare & non defatigari

Mat⸗

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Matthei xxvj. Vigilate & orate, ne intretis in tentationem, & apud Paulum j. Theſſa. v. Inceſſanter orate. Et Pſal. xlix. Inuoca me in die tribulationis &c. Hic vides præceptum, quod orandum ſit. Atque hi loci omnes pertinent ad ſecundum Decalogi præceptum, quod requirit inuocationem & gratiarum actionem, vt ſupra. Quare diſcamus, hic maximum eſſe peccatum & contra primã tabulam, non orare, non reddere Deo hunc cultum inuocationis, non petere, non expectare a Deo auxilium in periculis, non agere gratias pro beneficijs acceptis &c.

Vbi Deus promittit ſe exauditurum inuocantes & orantes?

PRomiſſio, quæ etiam in oratione conſiderãda eſt, & quæ teſtatur exaudiri preces noſtras, ac efficaces eſſe, ſæpe repetita eſt in Scripturis, ſeorſim vero Ioan. xvj. Amen amen dico vobis, quicquid petieritis patrem, in nomine meo, dabit vobis, vbi etiam iuramento affirmat patrem nos inuocantes exauditurum eſſe. Sic Lucæ xj. Quanto magis pater veſter, qui in cœlis eſt,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

dabit ſpiritum ſanctum petentibus ſe. Et præclare dixit Thaulerus homines nunquã tam pronos eſſe ad orandum, quin Deus pronior ſit ad largiendum. Et ſi nos vnum ſaltem digitum ſupplices extendimus, ille totam manum nobis porrigit. Quemadmodum Chriſtus pulcherrime nobis oſtendit affectum & charitatem Dei patris erga nos in parabola de filio perdito, Lucæ xv. Cum, inquit, adhuc longe eſſet, vidit illum pater ipſius & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum eius & oſculatus eſt eum. Sit Chriſto gratia in æternum, quod tam miſericordem patrem habemus in cœlis, qui preces inuocantium perpetuo exaudit, cuius rei teſtimonium habes in Pſalmo.cvij. vbi complectitur Dauid omnis generis beneficia, quibus Deus iuuat exules, captiuos, ægrotos, naufragos, inopes, oppreſſos a tyrannis &c. de quibus omnibus repetit hunc verſum intercalarem, vt vocant, Et clamauerunt ad Dominum in tribulatione, & ipſe ex anguſtijs eorum liberauit eos. Ergo & nos inuocantes eum a periculis eſt liberaturus & noſtras preces exauditurus.

Quid tertio requiritur ad Orationem?

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

TErtio requiritur ad Orationem, fides in Ieſum Chriſtum. Sic enim inquit Chriſtus Matthei xxj. Omnia quæcunque petieritis in oratione credente, accipietis. Et Marci ix. Omnia poſſibilia ſunt credenti. Item Ioan. xvj. Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, non dicit in alio nomine, ſed in nomine meo, vt oſtendat noſtras preces placere Deo propter ipſius beneficia, modo credamus in eum. Quare neceſſe eſt in omni precatione, vt afferamus hanc fidem ſcilicet vt credamus nobis remitti peccata & noſtras preces placere Deo & exaudiri propter Chriſtum, per quem ſumus filij Dei. Ioannis j. Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomen eius. Debet igitur & fides præcedere orationem, & in nomine Ieſu Chriſti .i. propter omnia beneficia nobis a Chriſto exhibita, orare debemus. Id profecto optime ſeruat Eccleſia in veteribus precibus, in quibus ſemper addit, per Chriſtum Dominum noſtrum.

Quid vltimo requiritur ad Orationem?

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

QVarto & vltimo requiritur ad oratio-
nem res petenda, vt ſcilicet vnuſquiſq;
que pro ſua neceſſitate Deo rem cer-
tam, quam precatur, vel deprecatur, nomina-
tim proponat, quemadmodum in litanijs ſeu
ſupplicationibus facere ſolemus, Et vt Pau-
lus iubet orare pro regibus & magiſtrati-
bus, vt Deus concedat pacem &c. Nam ſic
vult agnoſci Deus, quod ipſe nos conſeruet
& noſtra pericula gubernet, quod ipſe nobis
donet ſpiritualia & corporalia bona. Sic &
Dauid in Pſalmis paſſim orat pro Eccleſia,
pro pace politica & alijs rebus neceſſarijs,
quas interim agnoſcit eſſe dona Dei. Opor-
tet igitur nos aliquid certi a Deo petere, ne
oratio noſtra ſit inanis quædam oris debla-
teratio, murmuratio & ſine mente ſonus.

Quomodo eſt Orandum?

CHriſtus rogatus ab Apoſtolis, vt do-
ceret eos orare, dixit, Cum oratis, di-
cite, Pater noſter &c. q. d. hæc ſit ora-
tio veſtra, quam ego vos doceo. His verbis
venite ad Patrem meum & petite ac dabi-
tur vobis. Nec interim excludit Pſalmos
& alias pias precationes, quia tales omnes
ad Ora-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

ad Orationem Dominicam pertinent. Nam oratio Dominica breuiter complectitur omnia, quæ ſunt petenda a Deo.

Quomodo diuidatur Oratio Dominica?

Oratio Dominica diuiditur in tres titulos & in ſeptem petitiones.

Qui ſunt illi tres tituli?

Tres tituli in præfatione ſunt.

i Pater.
ij Noſter.
iij Qui es in cœlis.

Quid ſignificat primus titulus?

PRimus titulus ſignificat bonam & paternam Dei voluntatem erga nos. Deus enim vult noſter pater eſſe, & ſibi nos adoptauit in filios propter Chriſtum. Quare etiam nihil nobis denegabit, modo

credas

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

credamus & firma fiducia per orationem Do‑
minicam ad eum veniamus. Nam quemad‑
modum parens aliquis terrenus natura opti‑
me erga filium ſuum affectus eſt, nihilque ei
denegat eorum, quæ illi opus eſſe nouit. Ita
etiam Deus pater cœleſtis optime erga nos
affectus eſt, vt libere omnia, quæ nobis ſunt
neceſſaria ab eo petere et ſine dubitatione illi
hanc vocem, Abba-pater, opplorare poſſimus
Hac ſimilitudine vtitur Chriſtus ipſe Lucæ
xj. Si inquit, vos cum ſitis mali, noſtis bo‑
na data, dare filijs veſtris, quanto magis pa‑
ter veſter de cœlo, dabit Spiritum ſanctum
petentibus ſe? Et Ioan. xvj. ita ait. Non
dico vobis, quod ego rogabo patrem de vo‑
bis, Ipſe enim pater amat vos ꝛc.

Quid ſignificat ſecundus titulus.

SEcundus titulus facit Orationem Do‑
minicam vniuerſalem, hoc eſt, ad omnes
Chriſtianos pertinere. Cum enim Noſ‑
ter dicimus, ſignificamus nos eſſe in commu‑
nione & Eccleſia Chriſtianorum omnium,
vbicunque terrarum diſperſi fuerint. Nam
vbivbi, ſunt & quotquot ſunt vere Chriſti‑
ani,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

ani, ſemper habent orationem, fidem, & religionem, nobiſcum communem. Quare etiam illi nobiſcum & nos cum illis pro communi neceſſitate quotidie communiter oramus, Pater Noſter. Si enim Noſter pater eſt, neceſſe eſt, nos viciſſim eſſe filios ipſius, & fratres inter nos. Debemus itaque vt fratres, alter alterius onera portare, & pro nobis inuicem orare, vt ſeruemur.

Quid ſignificat tertius titulus.

TErtius titulus ſignificat potentiam Dei patris. Ille enim qui in cælis habitat, ſuper omnes eſt, & omnia dare poteſt, non tantum terrena, ſed etiam cæleſtia gaudia & vitam æternam. Porro quanquam non videtur nobiſcum hic in terra verſari, cum ſit inuiſibilis, tamen nihilo minus nobiſcum eſt ſua potentia, ſuo auxilio & ſua conſolatione. Sicut Chriſtus inquit Ioan. xiiij. Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus & manſionẽ apud eũ faciemus

Cum igitur talem habemus Deum, qui & vult nos iuuare & exaudire, quia pater eſt, & poteſt, quia in cælis eſt, nihil reſtat niſi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

vt nos recta accedamus ad thronum gratiæ illius firma fiducia. Tum haud dubie conſequemur miſericordiam, & gratiam inueniemus ad auxilium oportunum.

Quomodo diuidantur illæ ſeptem petitionis.

SEptem petitiones primum opponuntur ſeptem neceſſitatibus, quibus nos perpetuo interim dum hic in terra ſumus, laboramus. Adhærent enim noſtro mortali corpori vſque ad ſepulchrum, vnde verum eſt, quod Eccleſia canit. Sine tuo numine, nihil eſt in homine, nihil eſt innoxium, Sunt autem hæ neceſſitates.

j Contemptus & blaſphæmia nominis Dei, ſiue fames & defectus verbi Dei, & Sacramentorum.

ij Regnum Satanæ & impiorum, quo nos premimur, quo minus verbo Dei credere poſſimus.

iij Voluntas carnis noſtræ prona ad omne malum, quæ obſtat, quo minus voluntati Dei obedire poſſimus.

iiij Summa calamitas, miſeria & omnium rerum inopia.

v Tyr

vi Tyrannis peccati Originalis, cuius reliquiæ adhuc hærent in nobis, vnde eſt, quod in multis offendimus omnes.

vj Perpetuus inſultus & perpetuæ tentationes trium nocentiſſimorum hoſtium, Carnis, Mundi, & Satanæ.

vij Magna congeries variorum malorum ac periculorum, quibus nos miſeri mortales obnoxij ſumus.

Diuiduntur itaque hæ ſeptem petitiones in duas partes, prior continet quatuor precationes, poſterior vero tres deprecationes precamur autem bona & deprecamur mala. Porro & bona & mala ſūt duplicia, ſcilicet, ſpiritualia & corporalia. Nos itaque vt bona ſpiritualia & corporalia precamur, ita mala etiam ſpiritualia & corporalia deprecamur, exemplum. In tribus primis petitionibus precamur hæc bona ſpiritualia, ſcilicet, verbum Dei, Sacramentorum adminiſtrationem fidem, gratiam Spiritus ſancti &c. quibus animam noſtram recreare, renouare ac incitare ad faciendam voluntatem Dei poſſimus.

In quarta precamur bona corporalia, ſcilicet, panem quotidianum, bonum magiſtratum, pacem &c. quibus ad victum noſtri corporis opus habemus. K ij In

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

In quinta & ſexta deprecamur mala ſpiritualia, quæ nocent animæ noſtræ, vt peccatum, mortem & Satanam. In ſeptima deprecamur mala corporalia, vt famem, peſtem, gladium &c.

Comprehendimus igitur in his ſeptem precationibus omnia, quæ ſunt nobis, & quantum ad animam & quantum ad corpus noſtrum attinet, neceſſaria. Sed vt hæc omnia clarius intelligi poſſint, ſingulas petitiones ordine percurramus.

Quæ eſt prima Petitio?

Sanctificetur nomen tuum.

Quid hic precamur?

PRecamur contra contemptum & blaſphæmiam nominis Dei, vt ſcilicet ſoli Deo ſit gloria. hoc fit, quando predicatur Euangelium, quod eſt pro gloria Dei & contra falſam doctrinam, qua nomen Dei blaſphæmatur. Petimus igitur vt nomen Dei ſanctificetur .i. ſanctum ipſius Euangelium, in quo nomen, hoc eſt, beneficia eius proponuntur nobis ad ſalutem, purum

ac ſyn-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

ac ſyncerum prædicetur, vt hæc ſit ſententia. Sanctificetur nomen tuum, hoc eſt, O Deus pater cœleſtis, da nobis tuum Sanctum Euangelium ſicut filius tuus, dominus noſter Ieſus Chriſtus nobis prædicauit. Fac vt tua & tui filij beneficia per totum orbem terrarum publicentur. Tunc enim nomen tuum glorificabitur. Da deinde nobis Chariſſime pater noſter tua Sacramenta quemadmodum tuus filius Ieſus Chriſtus ea inſtitnit. Et ne ſinas, nec tuum verbum, nec tua Sacramenta nobis eripi per falſam doctrinam, ne obſcuretur ac prophanetur nomen tuum, ſed ſemper in nobis ſanctificetur ad ſalutem animæ noſtræ, pariterque ad gloriam tuam. Hæc petimus a te, O pater noſter per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum. Oramus igitur hic pro pura doctrina Euangelij, in quo nomen Dei .i. gloria, honor, maieſtas & beneficia Dei per Chriſtum prædicantur, oramus pro vera adminiſtratione Sacramentorum, ſecundum inſtitutionem Chriſti, adeoque pro toto verbi miniſterio, pro fidelibus ac ſynceris verbi Dei miniſtris, qui ſanam doctrinam tueantur ac defendant contra contemptum & blaſphemiam nominis Dei.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Quæ eſt ſecunda petitio?

Adueniat regnum tuum.

Quid hic precamur?

HIc ſtatim poſt verbum Dei pro gratia Spiritus Sancti & incremento fidei Deum precamur contra incredulos & tyrannos, qui Euangelium perſequuntur, adeoque contra totum Satanæ regnum, vt ſcilicet inuitis omnibus portis inferorum Euangelium & promiſſiones Dei fide apprehendere poſſimus. Eſt itaque hæc ſententia. O deus pater noſter cœleſtis, oramus te per Ieſum Chriſtum filium tuum, vt cum prædicetur verbum tuum apud nos, etiam nobis donare velis gratiam Spiritus Sancti, vt nouos motus in animo concipiamus & verbo tuo per fidem aſſentiamur. Notitiam enim tui verbi ſentimus, ſed perfectum aſſenſum non dum ſentimus. Adauge igitur nobis fidem, vt magis ac magis credamus tuo Euangelio, & maneamus in regno filij tui Ieſu Chriſti, ne cum hoc mundo ſub Satana pereamus & damnemur. In ſumma da fideles verbi tui auditores, fac vt multi credant Euangelio,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

uangelio, & augeatur regnum tuum ac populus tuus multiplicetur.

Quæ eſt tertia petitio?

Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra.

Quid hic precamur?

DVæ priores petitiones complectuntur ea, quæ Lex decalogi requirit in prima tabula, ſcilicet internum & externum cultum Dei, quem vt ei nos exhibere poſſimus, opus eſt Euangelio, Sacramentis, fide, donatione Spiritus ſancti &c. Hæc vero petitio comprehendit ea, quæ Lex in ſecunda tabula requirit, nempe vt voluntas Dei fiat in terris, .i. inter homines, per obedientiam erga ſuperiores, charitatem erga proximum &c. Vt vita noſtra reſpondeat Euangelio quantum fieri poteſt, vt denique fides ex auditu verbi concepta pariat in nobis fructus, ne carnis noſtræ voluntati ac libidini morem geramus, & fructificemus ad mortem & damnationem. Id enim fateri co-

gimur,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

gimur, nos neque tam firmos, neque tam integros eſſe, quin etiamſi verbum ac fidem habeamus, ſemper a carne retrahamur ad ſecuritatem, inobedientiam, enormia flagitia ₰c. Nam reliquiæ peccati, adhuc hærent in nobis. Deinde etiam occulta vitia & peccata quam plurima, quæ ipſimet non intelligimus, Poſtremo ſi non ſatis inſanimus, ipſe ſatan nos inſtigat, vt ipſius voluntatem perficiamus. Ideo hæc precatio æque neceſſaria eſt, vt priores, ne audito verbo, iam ſecure viuere præſumamus quaſi ſic perpetuo conſiſtere queamus, Eſt itaque huius petitionis hæc ſententia. O pater noſter cæleſtis, oramus te per Ieſum Chriſtum filium tuum, vt qui pro tua benignitate verbum tuum tam liberaliter nobis prædicari feciſti, atque Spiritum tuum ſanctum dediſti, cuius motu ac renouatione verbum tuum fide apprehendimus, etiam noſtram voluntatem, vitam & mores gubernare velis, vt cum ſentiamus adhuc per voluntatem carnis nos retrahi ac retardari, quo minus vita noſtra verbo tuo reſpondeat, tua bona & paterna voluntas in nobis ac in tota Eccleſia fiat. Videmus enim angelos & omnes cæleſtes cre-

aturas,

aturas, atque cœleſtia corpora, ſolem, lunam & cæteros planetas. Item ſtellas omnes tuæ voluntati inſeruire, ac ſuum ordinem & curſum perpetuo conſeruare, vt ne latum quidem vnguem a tua voluntate diſcedant. Itē quod aues, piſces, & cætera animantia omnia tuam voluntatem faciunt. Ad eundem igitur modum O cœleſtis pater, noſtros ſenſus, noſtram vitam & noſtros mores dirige ſecundum verbum tuum, vt tuæ voluntati obediamus, & proximo noſtro per charitatem inſeruiamus.

Quæ eſt quarta petitio?

Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.

Quid hic precamur?

HActenus Deum orauimus pro ſpiritualibus bonis conſequendis, quibus & gloria Dei promoueri, & anima noſtra foueri ac ſuſtentari queat, nunc in hac quarta petitione tranſimus ad corporales neceſſitates & oramus Deum pro victu & re-

bus noſtro corpori neceſſarijs, tam contra turpem omnium rerum egeſtatem ac inopiam quam contra idolorum ſeruitutem auaritiam, Item contra mammona & illam impiam omnium rerum ſollicitudinem, quæ prouenit, ex incredulitate. Significat autem hic Panis hebraica phraſi omnia, quæ ad victum pertinent, cibum, potum, aerem, ignem, aquam, ligna, veſtes, vxorem, liberorum piam & honeſtam educationem, pacem, defenſionẽ, ſucceſſum in rebus gerendis, denique omnia huius vitæ commoda. Porro per Quotidianum intelligit continuum & perpetuũ. Hodie vero inquit Ne ſimus ſolliciti in craſtinũ, hoc eſt, ne doleamus de die craſtino, quaſi Deus hodie tantum & non cras etiam noſtri curam habere velit. Interim non prohibet prouidentiam domeſticam & procurationem in craſtinum, in annum &c. cum fiat in fide, hoc eſt, ſobrie, iuſte & pie, ſine nimia & impia ſollicitudine. Noſtrum addit, & quia omnia quæ ſunt Chriſti etiam noſtra ſunt, Pater enim nobis omnia cum illo donauit, & quia noſtro labore & ſudore victum acquirere debemus. Eſt igitur hæc ſententia. O pater cœleſtis da, da inquam, tu nobis filijs

tuis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

tuis per Ieſum Chriſtum, ne furemur, latro-
cinemur aut alioqui per fas & nefas corra-
damus, ſed aperiente te manum tuam colli-
gamus hodie, cras & ſemper eſcam &
omnia, quæ ad huius vitæ neceſſitatem per-
tineant, vt mens noſtra ſana in corpore ſano,
ad finem vſque vitæ noſtræ, tibi per fidem &
proximo per charitatem inſeruire poſſit.

Quæ eſt quinta Petitio?

Remitte nobis debita noſtra, ſicut &
nos remittimus debitoribus noſtris

Quid hic deprecamur?

HUc vſque precabamur Deum pro bo-
nis, bonis inquam, ſpiritualibus & cor-
poralibus, nunc ſequuntur mala, quæ
deprecari debemus quorum primum, & maxi
mum eſt peccatum, originale & actuale,
cum ſuo ſtipendio morte æterna. Porro per
hoc quod peccatum vocat debitum, reſpicit
ad librum legis, in quo omnia noſtra debita
ſcripta ſunt, ita vt, niſi interim propter Chri
ſtum nobis remiſſa fuerint, etiam de quocun-

que verbo ocioſo, nedum de tota legis trans-
greſſione rationem reddamus in extremo die.
Peccamus enim quando non facimus aut o-
mittimus ea, quæ tamen facere aut omitte-
re debemus. Nam peccatum eſt omne illud,
quod aut ſit prohibente lege, aut non ſit iu-
bente lege. Vocatur itaque debitum, quia
quæ non debuimus facere fecimus, & quæ
debuimus facere non fecimus. Eſt igitur
hæc ſententia. O cœleſtis pater, oramus te
per Ieſum Chriſtum filium tuum, vt quan-
quam in multis quotidie nos omnes te &
noſtrum proximum offendimus ex eo, quod
reliquiæ peccati adhuc in nobis hærent, tamē
nobis noſtra peccata non imputare, ſed re-
mittere & condonare velis, quemadmodum
& nos conſecuti miſericordiam & remiſſio-
nem peccatorum, ad condonandum proximo
magis ac magis inclinamur & animum noſ-
trum ita inſtituimus ex verbo tuo, vt non
ſit, ne vnus quidem in vniuerſo orbe terrarū,
cui per inuidiam nocere, ſeu aliquid mali op-
tare aut facere velimus. Imo etiam hunc a-
nimum, optime Pater, concede nobis, vt
quemadmodum tu nobis ex gratia tua totū
remiſiſti debitū, & nos viciſſim noſtro proxi-
mo ex

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

mo ex corde penitus omnem iniuriam & ofſenſionem condonare poſſimus.

Quæ eſt ſexta petitio?

Et ne nos inducas in tentationem.

Quid hic deprecamur?

HIc conſequenter deprecamur ea mala, quæ peccato & morti vicina ſunt, nempe tentationes ſpirituales, non tantum Satanæ, ſed etiam Carnis & mundi. Eſtque hæc petitio admodum neceſſaria. Cum enim habemus verbum Dei & fidem, vitamque bene Chriſtianam viuere inſtituimus & tam corpori quam animæ bene proſpectum eſt, nõ debemus propterea ſtatim exiſtimare nos iam eſſe omnium rerum ſecuros ac ita liberos vt nullum periculum vltra timeamus. Nam adhuc in carne noſtra reliquum eſt vſque ad ſepulchrum, vt tentemur, ac humiliemur, ne ſupra modum extollamur & ne fides ac inuocatio torpeſcant in nobis, ſed habeant perpetuam occaſionẽ exercendi ſe in verbo Dei. Non enim dormiunt hoſtes noſtri, ſed ſem-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

per in armis & expeditione contra nos
conueniunt, primum ipſa caro noſtra, quam
veterem hominem vocat Paulus, deſiderat
omnia, quibus ad voluptates abuti poſſit.
Deinde mundus, quæ voluntati Dei ſunt
contraria, nobis conſulere & perſuadere co-
natur, nunc blanditur, nunc minatur & to-
tus in maligno poſitus eſt. Poſtremo Sa-
tan nihil non molitur, vt aſtrahat nos a ver-
bo & fide. Imo tanquam leo rugiens vt Pe-
trus inquit, circumit quærens quem deuo-
ret. Ideo etiam Paulus Ephe. vj. ait, Non
eſt nobis lucta aduerſus carnem & ſangui-
nem (ſcilicet tantum) ſed aduerſus princi-
patus, aduerſus poteſtates & aduerſus mun-
di dominos, rectores tenebrarum ſeculi hu-
ius, aduerſus ſpirituales aſtutias in cœleſti-
bus &c. Hæ ſunt tentationes quotidianæ,
quæ nobis incumbunt & cum quibus nobis
luctandum eſt. Quare etiam Chriſtus nos
adhortatur ad vigilandum & orandum cum
inquit, Vigilate & orate, ne intretis in ten-
tationem. Eſt itaque hæc ſententia. O de-
us pater cœleſtis defende nos contra diaboli
inſidias, contra carnis illecebras & contra
mundi huius tam minas, quam blanditias
ne per-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

ne pertrahamur ad impietatem, ad peccata ꝛc. ne ſeducamur per falſam doctrinam, ne & tuum verbum deſeramus, ſed tuis promiſſionibus conſtanti fide per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum adhæramus.

Que eſt ſeptima petitio?

Sed libera nos a malo.

Quid hic deprecamur?

HAec petitio ſeorſim inſtituta eſt contra mala corporalia ſeu corporales tentationes & afflictiones vt contra peſtem, famem, gladium, morbum gallicum ꝛc. tametſi poteſt etiam communiter de omnibus, in vniuerſum, afflictionibus, ſpiritualibus & corporalibus intelligi, vt ſit omnium ſuperiorum petitionum quaſi concluſio & finalis petitio contra peccatũ, pœnam, culpam, mortem & omnia mala, quæ nominari poſſunt & quorum magnam partem Eccleſia recenſet in litanijs. Eſt itaque hæc ſententia. O Deus pater noſter cœleſtis libera nos ab omni peccato, ab omni errore, ab omni malo, ab inſidijs diaboli, a ſubitanea & improuiſa

morte,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

morte, a peſte & fame, a ſeditione & ſimul-
tate, ab hypocriſi & tyrannide, a fulgure &
tempeſtate, a morte perpetua &c. Idque ſem-
per & omni tempore tam fœlicitatis quam
tribulationis noſtræ, Imo in hora mortis,
atque in die iudicij, libera nos domine, Deus
Pater, per Ieſum Chriſtum, ita tamen, vt in
his omnibus, tuum nomen glorificetur, tu-
um regnum multiplicetur, & tua diuina vo-
luntas fiat perpetuo & in æternum Amen.

Quid ſignificat Amen?

AMEN eſt hebraica vox, quæ a ve-
ritate & certitudine nomen habet, ac
ſignificat idem, quod Fiet verum, ſic
efficietur, ita erit &c. vt omnes promiſſiones
Dei ſunt Amen & etiam .i. Deus certiſſime
præſtat ea, quæ promiſit. Item, Et dicat om-
nis populus Amen .i. & corde credat & ore
confiteatur hæc omnia ſic a Deo impetrari.
Nam verus eſt, fallere non poteſt. Confir-
mat itaque & certificat noſtram fidem hæc
vox AMEN, cum ſit quaſi reſponſum di-
uinum, quo approbat noſtram orationem, &
nos exauditos eſſe affirmat, q. d. non eſt,
quod dubitetis filioli de mea benignitate,

miſeris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

misericordia, & promiſſionibus. Ego enim ipſe præcepi vobis vt oraretis, Et filius meus ita vos orare docuit, præterea etiam promiſi me exauditurum vos. Stabo itaque promiſſis, & ſi non ea quæ petitis, multo tamen meliora dabo. Salus enim veſtra ego ſum. Ego elegi vos, non reijciam vos. Ego ego ipſe ſum, qui deleo iniquitates veſtras propter me. Nolite deſperare, filius meus redemit vos, nolite timere, Ego ego ipſe conſolabor vos. In ſumma, Etiamſi mulier obliuiſcatur infantis ſui, ego tamen veſtri nunquam obliuiſcar. Quare cum fiducia me accedite, me inquam, meipſum, quia amo vos, & neceſſitates veſtras mihi libere proponite, nolite quicquam reticere, nec veremini, ſed credite mihi, aut conſolando, aut conſilio, aut re iuuero, Amen amē, hoc eſt, ita haud dubie fiet.

Atque hæc eſt Oratio Dominica, in qua Deo patri per Ieſum Chriſtū omnes noſtras neceſſitates ſpirituales & corporales, publicas & priuatas, præſentes & futuras, ſecundum voluntatē ipſius, firma fide proponamus & ſtatuamus nos certo exaudiri. Ita enim inquit Ioannes in ſua Epiſtola, hæc eſt fiducia quam habemus apud Deū, quod quicquid

 petie-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

petierimus, ſecundum voluntatem eius, audit nos. Et cũ ſcimus quod audit nos, quicquid petierimus, ſcimus quod habemus petitiones quas poſtulauimus ab eo j. Ioan. v. Reliquum eſt igitur vt in hac oratione noſtram fidem & inuocationem perpetuo exerceamus, ita vt Oratio ſit omnium operum noſtrum mane primum & veſperi poſtremũ. Ad quod faciendum, non tantum Dei mandatum & pomiſſio, ſed etiam ex vna parte periculorum noſtrorum magnitudo, ex altera vero beneficiorum Dei multitudo nos excitare ac inuitare debent, vt ſcilicet ex corde & ſerio diuinam opem imploremus, hic enim eſt cultus Deo gratiſſimus & ad conſeruandam fidem ſumma neceſſarius, modo alioqui fiat in fide & per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.

Hic neceſſarium duxi admonẽdos omnes pios ac fideles paſtores & verbi Dei miniſtros vt ipſi præ omnibus vbique & ſemper orare & vt omnia, ita vel maxime negotium Euangelij & miniſterium verbi Deo patri per Ieſum Chriſtum commendare velint. Idem & Pſalmus noſter, noſter inquam, nos admonet. Ecce benedicite Dominum omnes ſerui Domini, qui noctu ſtatis in domo Domini:

Leuate

Leuate manus veſtras ad ſanctuarium .i. ora-
te, Et benedicite Domino .i. prædicate,
ſcilicet, hoc quod ſequitur, Benedicat tibi .i.
remiſſionem peccatorum iuſtitiam & vitam
æternam det tibi Dominus .i. Ieſus Chri-
ſtus, ex Zion .i. per ſuum ſanctum Euange
lium, quod ex Zion prodibit. Qui fecit cœ-
lum & terram, .i. qui pari potentia eſt cum
patre & per quem pater omnia creauit. Hic
eſt Noſter Pſalmus, quia nos Eccleſiæ mi-
niſtros hortatur, primum, vt aſſiduo oremus
pro eccleſia. Deinde vt fideliter noſtrum of-
ficium in Eccleſia faciamus & diligenter ver-
bum Dei prædicemus, Hæc enim ſunt duo
officia noſtra, Orare ſcilicet & prædicare E-
uangelium Chriſti, quibus duobus, plus ef-
ficiamus in Cauſſa Euangelij, quam ſi alijs
quibuſdam medijs homines ad fidem & Sa-
cramenta compellere ſtudeamus. Paulus plā-
tauit, ſed per orationem & prædicationem.
Apollo rigauit, ſed per orationem & præ-
dicationem. Deus autem dedit incrementū.
Sit ergo hæc noſtra portio, ſcilicet plantare
.i. docere, & rigare .i. admonere per fidelē
orationem & diligentem verbi Dei prædica-
tionem, tertiam vero curam reiiciamus in De-

M ij um, qui

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

um, qui nouit, qui ſunt eius, ne nos nimia anxia & quaſi impia ſollicitudine Deum offendamus, ſi vel per impatientiam deſeramus officium & vocationem noſtram, propter quorundam, ingratitudinem, inobedientiam ac incredulitatem, vel alijs iniquis medijs vtamur extra & contra mandatum Dei. Cum igitur certi ſumus, quod nemo perit, niſi filius perditionis, quid eſt, quod nos vſqueadeo cruciemus propter eos, qui hunc mundum ſequuntur? Moſes voluit deleri de libro vitæ propter populũ Dei. Chriſtus infremuit & turbatus eſt ſpiritu propter impios, fleuit ſuper ciuitatem Hieruſalẽ. Et Paulus voluit eſſe Anathema .i. reiectus a Deo, pro fratribus, voluit diſſolui & eſſe cũ Chriſto, ſed interim totã Cauſſam Deo commiſerunt, nec propterea ſuam vocationem deſeruerunt, ſed orationẽ fidelem ad Deũ inſtituerunt & exauditi ſunt. Cõfugiamus ergo & nos in nomine Ieſu Chriſti ad orationẽ pro & contra impios, tam videbimus mirabilia, ſicut hactenus etiã vidimus Deũ mirificare ſãctos ſuos, ſit Chriſto gratia in æternum, Amen

DE SACRAMENTIS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

POſtquam tres Catechiſmi partes de lege, fide & oratione qualitercunque abſoluimus, ſequuntur nunc duo Sacramenta, de quibus, quia res poſtulat, breuiter aliquid dicendum eſt. Sunt enim appendices & quaſi ſigilla ſuperiorum. Nam Catechiſmus non incommode poteſt comparari literis indulgentialibus, vt vocant, quæ diplomata appendentia inferius habent. Quéadmodum enim literæ indulgentiales impios quoſdam articulos & ab hominibus ad auaritiam excogitatos continent, de lacticinijs, de purgatorio rc. qui tamen confirmantur diplomatis appendentibus, ne quiſquam de illis dubitare preſumat, ita Catechiſmus e contra, pios quoſdam & diuinos articulos continet de lege, fide ſeu Euangelio & oratione, quibus vt fidem habeamus, addita ſunt Sacramenta, tanquam certa quedam ſigilla. inferius appendentia, quæ noſtram de Catechiſmi articulis fidem confirmant. Itaque neceſſaria eſt doctrina de Sacramentis in Ecclesia Chriſti, nempe quibus certificemur in conſcientijs noſtris de promiſſionibus Dei.

Quid eſt Sacramentum?

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

SAcramentū, ſeu noui teſtamenti ſigillum eſt certū ſignum a Chriſto ad hoc inſtitutum, vt nos confirmet ac certificet de promiſſionibus Dei, nobis in Euāgelio propoſitis. Solet enim Deus addere ſuis promiſſionibus certa quædā ſigna, quæ incurrunt in oculos, vt nos admoneant, vt credamus ipſis promeſſionibus Dei. Quemadmodū Circumciſio fuit externa quædam nota, & vt Paulus inquit Roma. iiij. ſignaculū iuſtitiæ fidei, quo Abraham de promiſſione ſeminis, in quo benedicerentur omnes gentes, eſt cōfirmatus. Sic & pelliceæ veſtes fuerunt primis noſtris parentibus externum quoddā ſignū huius diuinæ promiſſionis, Ipſum ſemen cōteret caput tuum. Ita etiam in nouo teſtamento promiſſiones de gratuita remiſſione peccatorum, iuſtitia & vita æterna, propter Chriſtū, habent ſua quædam ſigna viſibilia, quæ vocantur Sacramenta, eo quod noſtram infirmitatē ac imbecillitatem iuuent, vt eo faciliꝰ ducamur ad fidē erga promiſſiones Dei.

Quid eſt promiſſio diuina?

ESt per Euangelium reuelatio de miſericordia Dei, de remiſſione peccatorum, deque alijs donis ſpiritualibus & cor-

pora-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

poralibus propter Chriſtum. Deus enim pro ſua erga nos charitate reuelauit nobis in Chriſto has promiſſiones & conſolationes inde vſque ab initio mundi. Nam primum ipſi Adæ primo parenti noſtro reuelauit per vocale verbum ſuam promiſſionem in hunc modum. Ipſum ſemen mulieris conteret caput tuum. gene. iij. Deinde Abrahe, cum inquit. In ſemine tuo benedicẽtur omnes gentes Gene. xxj. Item Dauidi, vt in Pſalmo. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuã Quanquam autem he promiſſiones in veteri teſtamẽto fuerunt obſcuriores in principio & quaſi myſteria abſcondita, tamen progreſſu temporis magis ac magis per Prophetas reuelate ſunt, vſque ad Chriſtũ, in quo vna cum circumciſione et alijs ſignis ſibi annexis finem habuerunt. Semen enim, quod in veteri teſtamento nobis erat promiſſum, in nouo Teſtamento eſt exhibitum atque hæc eſt differentia inter patres veteris teſtamẽti et nos, quod illi crediderunt in promiſſum Chriſtum & ſaluati ſunt, nos vero in Chriſtum exhibitum & datum credimus, qua fide & nos itidem vt illi ſaluamur. Chriſtus vero aperuit nobis myſteria temporibus æternis tacita,

Roma.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Roma. vlt. Hoc eſt, perfectè nobis reuelauit per Euangelium promiſſiones Dei patris, nos ſcilicet conſequi remiſſionem peccatorum, iuſtitiam & vitam æternam, per mortem & ſanguinem ipſius, & quod habeamus propitium patrem, quod exaudiamur a Deo propter ipſum &c. Porro hæ promiſſiones noui teſtamenti Sacramentis tanquam ſignis & ſigillis confirmatæ ſunt, vt eas per fidem dubio procul apprehendamus.

Quot ſunt Sacramenta?

Sacramenta ſunt duo.

i Baptiſmus.

ij Cœna Domini.

His duobus addunt nunc communiter abſollutionē, quæ tamen ſub Cœna Domini comprehendi poteſt.

Quid eſt Baptiſmus?

Baptiſmus eſt ſignum gratiæ ſeu remiſſionis peccatorum & donationis Spiritus ſancti nobis a Chriſto inſtitutum.

Quæ ſunt verba inſtitutionis Baptiſmi.

Verba

Verba de inſtitutionē Baptiſmi ſcripta ſunt Matthæi vlt, in hunc modum.

Ite docete omnes gentes baptizantes eas in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.

Et Marci vltimo.

Qui Crediderit & Baptizatus fuerit ſaluus erit, qui vero non crediderit condemnabitur.

Hæc verba & ſubſtantiam & vſum baptiſmi oſtendunt. Ad ſubſtantiam enim baptiſmi requiruntur hæc tria ſcilicet.

i Inſtitutio.
ij Verbum.
iij Elementum.

INſtitutionē Chriſti habemus in hoc mādato Baptizantes eas. Verbum vero cum inquit, In nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, de Elemēto loquitur Ioā. iij. Niſi quis renatus fuerit ex aqua &c. vnde Auguſtinus inquit, Accedit verbū, ſcilicet, iuxta

N inſtitu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

inſtitutionem Chriſti, ad elementum & fi
Sacramentum.

Vſus vero baptiſmi continetur in his verbis, Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Ideo etiam Paulus vocat baptiſmum lauacrum regenerationis ad ſalutem q. d. Poſtquam omnes, ex Adam, in peccatis concepti & nati ſumus, adeoque filij iræ Dei, item mortis & damnationis ita, vt noſipſos nec a peccato repurgare nec a morte liberare poſſimus, cum omnes iuſtitiæ noſtræ, nihil aliud ſint quam pannus ſeu fimbria mulieris immundæ, vt Eſaias teſtatur, Deus pater, per Ieſum Chriſtum inſtituit hoc ſpirituale balneum, in quo nos a peccatis repurgaremur ac regeneraremur & renouaremur ad æternã vitã, quam nobis in Chriſto donauit

Porro hic vſus baptiſmi durabit per omnem vitam noſtrã, vt nunquã ſit opus rebaptizari. Nã ideo etiam nomẽ noſtrum in baptiſmo accepimus, vt perpetuo nos admoneat de eodem baptiſmo, & promiſſionibus Dei. Statuamus itaque nobis in baptiſmo donatã eſſe remiſſionẽ peccatorum & reconciliationẽ adeoque liberationem nõ ſolum ab Originali peccato ſed etiam ab omnibus peccatis

acti-

actualibus, ne nobis imputentur a Deo, nec dominentur in mortali corpore noſtro. Sicut inquit Paulus Roma vj. Tanquā ex mortuis viuentes .i. quanquam peccatum hæret in carne, non tamen moriemini, ſed viuetis quia peccatum vobis nō imputatur. Et Auguſtinus, Peccatum in baptiſmo remittitur, non vt nō ſit, ſed vt non imputetur. Imo ſtatuamus nos in baptiſmo liberatos eſſe ab omni iure peccati mortis & Satanæ, nobiſque reſtitutam eſſe iuſtitiam Originalem & omnia quæ per Adæ lapſum amiſimus in Paradiſo, Nam cum antea eramus filij iræ, nunc renati ſumus in filio Dei, ad vitam æternam.

Quæ eſt Forma baptiſmi.

FOrma baptiſmi hæc eſt. Ego baptizo te in nomine patris & filij & Spiritus ſancti, quæ verba ſummam adferunt nobis conſolationem. Sicut enim credimus in Deum patrem, filium & Spiritum ſanctum, ita etiam in baptiſmo noſtro adſunt ſimul pater & filius & ſpiritus ſanctus, quemadmodū & in baptiſmo Chriſti adfuerunt, pater, cuius vox e cœlo audiebatur, & Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ. Itaque cū inquit, Ego baptizo te in nomine patris &c. ſignificat ſe

tantũ eſſe miniſtrum Dei, & baptiſmum eſſe nõ hominis, ſed ſolius Dei donum & opus, qualiſcũque interim ſit miniſter, qui baptizat, q. d. Ego quidẽ baptizo te .i. immergo te in aqua & a peccatis tuis abluo, ſed in nomine patris .i. ipſe Deus pater, qui te creauit, hic adeſt & promittit tibi corporis & animæ conſeruationẽ. Et filij .i. ipſe Chriſtus Dei filius, qui te redemit, hic adeſt & promittit tibi ſalutẽ & vitã æternam. Et Spiritus ſancti .i. etiam ſpiritus ſanctus hic adeſt, vt te ſanctificet ac viuificet. Cũ igitur hic adſit tota trinitas, & ſua præſentia tuũ baptiſmum ornet, vt ſignificet ſe tui curã perpetuam habere, ſit & baptiſmus tibi perpetuum ſignũ, vt credas in Deum patrem omnipotentẽ &c.

Sunt ne paruuli baptizandi?

IMO maxime ſunt baptizandi, nec eis vllo modo denegari debet baptiſmus, Habemus enim non tantum exempla veteris eccleſiæ, ſed etiam in ſcripturis mandata de baptizandis paruulis. Nam hoc mandatum, Baptizate omnes gentes, cum ſit vniuerſale, hoc eſt, ad omnes pertinet, etiam infantes cõplectitur. Itẽ niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt introire in regnum

Dei.

Dei, nunc autem ſcimus regnum Dei & promiſſiones etiã ad pueros pertinere, quia Chriſtus inquit, Talium eſt regnum cœlorum. Item non eſt voluntas coram patre veſtro, qui eſt in cœlis, vt pereat vnus de puſillis iſtis Imo angeli eorum ſemper vident faciem patris &c. ergo non eſt illis prohibenda renaſcentia, ſine qua nemo poteſt introire in regnum Dei. Nam hæ ſententiæ clare teſtantur paruulos Deo placere & cuſtodiri eos per angelos ad ſalutem, Præterea clarum eſt, quod pueri inſerendi ſunt Eccleſiæ, & cum promiſſiones, quia ſunt vniuerſales, etiam ad infantes pertineant, adhibendum eſt ſignum quod teſtatur ad eos pertinere promiſſiones. Neque obſtat, quod infantes non intelligant verbum, cum Deus alioqui ſit in eis efficax Sicut in Ioanne fuit efficax etiam in vtero matris. Nec noſtrum eſt ſcrutari quomodo Deus in eis agat. Illud nos tenere ſatis, eſt ſalutem ad infantes pertinere, vnde ſequitur Deum in eis efficacem eſſe. Atque hæc eſt cauſa, quare corpora infantium, qui ad baptiſmum pertingere non poſſunt, etiam in cimiterio cum ſanctorum corporibus quieſcere permittantur. Porro vetuſtiſſimi ſcriptores

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Eccleſiæ probant baptiſmum paruulorum ex traditione Apoſtolorum. Sic enim ſcribit origenes in ſextum caput ad Roma. Eccleſia ab apoſtolis traditionem accepit, etiam paruulis dare baptiſmum, ſciebant enim illi, quibus ſecreta diuinorum myſteriorum commiſſa ſunt, quod eſſent in omnibus genuinæ ſordes peccati, quæ per aquam & ſpiritum aboleri deberent. Idem Cyprianus & Auguſtinus de baptiſmo paruulorum ſentiunt, ſcilicet eos eſſe nobiſcum homines & in peccatis conceptos & natos. Ideoque opus habere, vt quam primum baptizentur & ſine dilatione recens nati mundentur. Quemadmodum & Iudæis præceptum erat, vt ſuos paruulos octauo die circumciderent, vt ſic ſtatim cõnumerarentur in populũ Dei. Quis ergo prohibet, quo minus noſtri paruuli, qui Iudæorum paruulis nõ ſunt inferiores, eccleſiæ per baptiſmum inſerantur & in populum Dei connumerentur, cum baptiſmus ſit oſtium & ingreſſus in Eccleſiã Dei. Petrus Apoſtolus, vt eſt in actis Apoſtolorum capite ſecundo, de baptiſmo loquens nõ auſus eſt paruulos excludere, quin ipſorum etiam mentionem faceret. Baptizetur, inquit, vnuſquiſque veſtrũ in nomine Ie-

ne Ieſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum, & accipietis donum Spiritus ſancti. Vobis enim eſt promiſſio & filijs veſtris q.d. Neque filij veſtri, etiamſi ſunt paruuli & adhuc infantes a baptiſmo excludentur, cum tā ad illos, quā ad vos promiſſiones Dei pertineāt. Cū igitur Conſtet tam ex ſcriptura quā ex patribus baptizandos eſſe infantes, nō ſunt audiendi qui negant baptiſmum paruulorū.

Quid eſt cœna Domini.

COena Domini, quam ſic Paulus vocat. eſt Sacramentum ab ipſo Chriſto inſtitutum, in quo verum corpus & verus ſanguis Chriſti nobis exhibetur in remiſſionem peccatorum. Sicut enim ſemel Baptizamur in remiſſionem peccatorū, ita etiam ſubinde manducamus corpus Chriſti, & bibimus ſanguinem Chriſti in remiſſionem peccatorum, hoc eſt, ut per hæc duo ſigna, nobis a Deo per Chriſtum donata, certi ſimus de remiſſione peccatorum, nec dubitemus vnquam, quin habeamus propitium Deum propter Chriſtum.

Quæ ſunt verba cœnæ Dominicæ?

Verba cœnæ Dominicæ ex Euangeliſtis & ex Paulo collecta hæc ſunt.

Domi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Dominus noſter Ieſus Chriſtus in ea nocte, qua traditus eſt, accepit panem & cum gratias egiſſet, fregit ac dedit diſcipulis ſuis dicens, Accipite & comedite. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis traditur, hoc facite in mei commemorationem.

Similiter & calicem accepit, poſtquam cœnauit, & cum gratias egiſſet, dedit illis dicens. Bibite ex hoc omnes. Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine, quod pro vobis effunditur in remiſſionẽ peccatorum, hoc facite quotieſcunque biberitis in mei cõmemorationem.

HAec verba huius Sacramenti & ſubſtantiam & vſum oſtendunt. Subſtantia enim in his tribus conſiſtit, quæ ſunt.

i Inſtitutio.
ij Verbum.
iij Elementum.

Inſtitu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Inſtitutio eſt Chriſti mandatum ſcilicet Comedite, Bibite ex hoc omnes.

Verbum eſt, cui fidem habere debemus, Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus.

Elementum eſt panis & vinum, vt Paulus inquit, panis quem frangimus &c.

Accedit autem verbum ad elementum iuxta inſtitutionem Chriſti, & fiat Sacramentum vt inquit Auguſtinus. Vſus vero eſt in his verbis, Quod pro vobis traditur, qui pro vobis effunditur in remiſſionē peccatorũ. Item hoc facite in mei commemorationē. Hic enim eſt principalis vſus cœnæ domini, vt teſtetur nobis exhiberi res in Euangelio promiſſas, ſcilicet, remiſſionem peccatorum, & iuſtificationem propter Chriſtum, hæc etiam debemus commemorare in ſumptione huius Sacramenti, quod Chriſtus nos redemit per hoc, quod ſuum corpus in mortem tradiderit & ſuum ſanguinem effuderit pro nobis, ſicut & Paulus iubet, cum inquit j. Corin. xj. mortem Domini annunciabitis, donec venerit, hoc eſt, vſque ad extremum diem.

Duo itaque a nobis hic requiruntur primum vt credamus ea, quæ Chriſtus dicit, deinde vt faciamus ea, quæ iubet. Dicit autem,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus.
Credamus ergo, in cœna Domini, eſſe verum
corpus & verum ſanguinē Chriſti. Iubet ve-
ro, cum inquit accipite & comedite. Itē Bi-
bite ex hoc omnes & facite in mei .i. meæ
mortis commemorationē. Faciamus igitur
iuxta mandatū Chriſti, ne damnemur cum il-
lis, qui hanc cœnam contemnunt & vix in-
tegro anno ſemel communicant, idque ma-
gis iuxta conſuetudinē quam ex neceſſitate.
Dauid inquit, Maledicti omnes, qui declināt
a mandatis tuis, ergo reuera etiam maledic-
ti ſunt, qui contemnunt hoc Chriſti manda-
tum. Comedite corpus meū & bibite ſang-
uinem meū. Tales contemptores perinde fa-
ciunt, ac ſi quis inobediens & ingratus ſub-
ditus, magnum & liberale donum a ſuo prin-
cipe acceptum, proiiceret in lutum ante ocu-
los principis & pedibus conculcaret, dignus
profecto, qui non tantū omnibus ſuis bonis
priuaretur, ſed etiam vltimo ſupplicio affice-
retur, propter ignominiam & contumeliam,
qua propriū ſuum principē, pro ſua inobedi-
entia & ingratitudine affecit. Putas ergo
quod Chriſtus, qui eſt Rex regum & Do-
minus dominantiū patiatur ſuum vltimum &

memo-

memorabile teſtamentum ita abs te contemni & quaſi pedibus conculcari? Tu gloriaris te eſſe Chriſtianũ, imo virum valde Euãgelicum, & interim contemnis Chriſti teſtamentum. O ſtulte, neſcis, quod interim etiam contemnis tuam ipſius ſalutem, remiſſionem peccatorum, iuſtitiam, vitam æternam, Chriſtum, Deum, cœlum, & omnia quæ Chriſti ſunt? quid ergo reſtat, niſi vt pereas in æternum, propter hanc tuæ inobedientiæ & tui contemptus alapam, quã Chriſto omnium ſaluatori dare nõ erubeſcis? Quid opus eſt, inquis, toties accedere ad Sacramẽtum? Reſpondet Chriſtus. Vade poſt me Satana, ſi nõ communicaueris meũ corpus & meum ſanguinẽ, ſed per contemptũ aut negligentiam tua frequenti, abſentia & meum mandatũ tranſgreſſus fueris, & alios tuo malo exemplo ſcandalizaueris, amẽ dico tibi, nõ habebis partem mecum, Et quia hoc meum donum contemnis, carebis etiam dono æternæ vitæ. Nõ eſt igitur quod quiſquã exiſtimet Deum habiturũ illum magis inſontẽ, qui contemnit hanc cœnã Chriſti, quam qui aſſumit nomẽ Domini in vanum, aut aliud vnum ex mandatis Dei tranſgreſſus fuerit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Nõ iocatur Chriſtus in cœna cum inquit Comedite bibite, ſed ſeria res eſt. Neque eſt humanũ ſomnium aut figmentũ, vt ita contẽni debeat, ſed inſtitutio ipſius Domini noſtri ieſu Chriſti eſt, quẽadmodũ ipſa verba teſtãtur

Dominus noſter Ieſus Chriſtus.

Hic habes autorem & inſtitutorem huius Sacramenti, quem qui ſpernit, etiam eum a quo miſſus eſt ſpernit.

Ea nocte qua tradebatur.

HIc tempus ipſum te admonebit, quod Chriſtus hunc theſaurum in extrema ſuæ vitæ corporalis nocte aperuit, vt ſit omnibus Chriſtianis, quaſi vltimum Chriſti teſtamentũ & memoriale vt vocant, quod fiat in ſui cõmemorationẽ donec venerit ad iudiciũ

Accepit panem.

Habes elementum ad quod verbum accedit & fit Sacramentum.

Et poſtquam gratias egiſſet dedit eis.

Vides ne eſſe precioſum Dei patris donum, Et Ieſum Chriſtum agere gratias ſuo patri pro eo, quod tu impie contemnis.

Accipite & comedite.

Ho-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Hoc mandatum requirit tuam obedientiam, quod ſi trãgreſſus fueris puniet Deus tuam inobedientiam hic & in futuro ſeculo.

Hoc eſt Corpus meum.

Hæc verba requirunt tuam fidẽ vt ſimpliciter ſine omni calumnia & deprauatione credas in cœna Domini eſſe verum Corpus Chriſti.

Quod pro vobis traditur.

Hic audis conſolationem quod Chriſtus pro te traditus eſt in mortem, quare non eſt, quod mortis ipſius teſtamentum contemnas.

Hoc facite in mei commemorationem.

Hæc verba itidem tuam obedientiam requirunt, vt ſcilicet, ſæpenumero ad communionem accedas & mortem Domini annuncies, donec venerit.

Similiter & calicem &c.

Hæc eſt ſecunda ſpecies Sacramenti, quã eadem nocte inſtituit & pro qua Deo patri ſeorſim gratias egit, vt oſtendat eſſe donum a nulla vnquam homine contemnendum.

Bibite ex hoc omnes.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

HOc mandatum eſt vniuerſale, ne quiſquam arceatur ab hac ſpecie ſiue ſit laicus ſiue clericus, ſed omnes Chriſtiani ſub vtraque ſpecie communicentur. Omnes inquit bibite, q. d. ſcio venturos aliquando fures, qui maiori parti meæ Eccleſiæ hanc ſpeciem ſubtrahere præſumant.

Hic eſt Calix.

HAec verba itidem requirunt tuam fidem vt credas in cœna Domini eſſe verum ſanguinē Ieſu Chriſti, quo ipſe confirmauit & conſumauit Nouum teſtamentum .i. Nouam illam confœderationem inter Deū & hominem, ſcilicet, quod Deus velit eſſe noſter Deus, ſaluator, liberator, defenſor, & omnium bonorum ſuppeditator propter ſolū Chriſtum, quodque nos viciſſim audiamus Deum, confidamus in verbo eius, credamus Chriſtum eſſe iuſtitiam & ſalutem noſtram. Hoc eſt Nouum teſtamentum ſanguine Ieſu Chriſti ſancitum & confirmatum.

Qui pro vobis effunditur.

HAec eſt rurſum conſolatio, quod eundē ſanguinem nobis donauerit in Sacramento, quem in cruce pro noſtris peccatis effudit. Si autem eſt ille precioſus ſang

uis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

nis, de quo Petrus j. Pet. j. quare abs te in nullo precio habetur? Certum ſignum eſt te non fore participem mortis & ſanguinis Chriſti. Porro quidam addunt huc ex Marco particulam. Et PRO multis, qua intelligi debent omnes credentes. Nam Euangelium eſt vniuerſale. Ideo inquit, pro multis .i. pro omnibus qui per ſermonem veſtrum credituri ſunt.

In remiſſionem peccatorum.

HIc eſt verus vſus huius Sacramenti ſcilicet quod eſt ſignũ remiſſionis peccatorum, qua ſi te opus habere non putes, preſtat abeſſe a Sacramento. Si vero deſideras remiſſionem peccatorum, quare non accedis ad Sacramentum, vt de ea certior fias, pro qua omnis ſanctus orat in tempore oportuno. Quamprimum ſenſeris te opus habere remiſſione peccatorum, iam iam eſt tempus oportunum & confugiendi ad Chriſtum & accedendi ad Sacramentum.

Hoc facite?

RVrſum generale mandatum ad omnes, vt ſemper adſcribant ſoli ſanguini ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti ſuã ſalutẽ. De his omnibus duxi neceſſario admonẽdos

eſſe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

eſſe huius Sacramenti cõtemptores, vt vel in tempore pœnitentiã agant & reſipiſcant, vel ſuper lapidem Chriſtũ cadant & cõfringantur. Paulus non laudat eos, qui contemnunt eccleſiam Dei, j. Cor. xj. Imo condemnat eos, qui diuitias bonitatis Dei contemnunt. Rom. ij. Videant ergo, ne veniat ſuper eos, quod dictum eſt in Prophetis, Videte contemptores & admiramini & diſperdimini.

Qui ſunt illi, qui digne ſummunt hoc Sacramentum?

Reſpondet Paulus, Qui mortem Domini annunciant donec venerit, hoc eſt, qui agentes pœnitẽtiã, credunt ſibi remitti peccata propter mortẽ & ſanguinẽ Chriſti, & ad cõfirmandã hanc fidẽ vtuntur hoc Sacramẽto

Porro de abſolutione loquitur Chriſtus Matthæi xviij. cum ſic inquit, Vbi duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Et Ioan. xx. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.

Eſt autem abſolutio duplex.

i Publica.

ij Priuata.

Publica

PVblica abſolutio fit in ſingulis concionibus quia prædicatio Euangelij nihil aliud eſt, quam annunciatio remiſſionis peccatorum. Item ad altare, cum dicit Dominus vobiſcum & Pax vobis, & in cœna Domini, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis traditur, Hic eſt ſanguis meus qui pro vobis effunditur in remiſſionem peccatorum, meræ abſolutiones ſunt. Nam annunciat pacem & remiſſionem peccatorum credentibus, propter mortem & ſanguinem Chriſti. Nihil enim aliud ſignificat Abſoluere, quam annunciare credentibus in Chriſtum gratuitam remiſſionem peccatorum, propter Chriſtum. Imo fidelis & pius verbi miniſter nũquam aperit os ſuum, vel in ſuggeſto vel ad altare, quin abſolutionem dicat.

Priuata vero abſolutio eſt, qua miniſter verbi ſeorſim in confeſſione, quam vocant auricularem, ſingulis, poſtquam eos ex ſcripturæ conſolatus fuerit, remiſſionem peccatorum annunciat. Hæc etiam neceſſaria eſt propter afflictas conſcientias, etiamſi ad eam nemo cogatur, ſicut nec enumeratio omnium peccatorum exigatur in confeſſione priuata, vt ſupra dictum eſt. Non tamen eſt contemnenda

Ad confessio privatam nemo cogatur

vid. et Spangenberg. p. 53. in sequenti tractat. p. 103. it. 111. et Hieron: Kromaier. Theolog. positivo polem. part. 1. p. m. 450. et ibid. col. 2. Lutherum ... pravia confessione in Ecclesia Wittebergensi ad Eucharistiam Saer. interdum accessisse ...

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

nenda hæc confeſſio ſicut neque cœna Domi-
ni, neque prædicatio Euangelij. Nam ſicut
Chriſtus ipſe, per miniſtrum verbi, prædicat
Euangelium, baptizat infantem, communi-
cat ſuum corpus & ſuum ſanguinem, ita eti-
am ipſemet in priuata confeſſione per mi-
niſtrum abſoluit ac remittit peccata. Sed cō-
temptoribus perinde eſt, ſiue publice ſiue pri-
uatim abſoluas. Illis Chriſtus non eſt Chri-
ſtus, Dum ſic omnia deſpiciunt & non ſolum
priuatam confeſſionem, ſed etiam publicas
conciones, cœnam Dominicam & totum ver-
bi miniſterium contemnunt, donec tandem
impingant in lapidem angularem Chriſtum
& intereant. Nam qui ceciderit ſuper lapi-
dem iſtum confringetur, ſuper quem autem
ceciderit conteret eum. Imo tolerabilius erit
Sodomæ & Gomorræ, in extremo die, quam
illis contemptoribus.

Atque hæc de Sacramentis dicta ſufficiunt
pro Catechumenis.

Summa Catechiſmi.

NOn ſine ſingulari ordinatione Dei
conſtitutum eſt, vt rudibus & illitera-
tis hominibus decem præcepta, Sym-
bolum, & oratio Dominica cum duobus Sa-

cramenti

cramentis proponantur diſcenda & cognoſcenda. In his enim paucis comprehenduntur omnia, quæcunque in tota ſacra ſcriptura cōtinentur, & quicquid homini neceſſarium eſt ſcire ad ſalutem. Idque tam breuiter & tam clare, vt nemo ſit, qui aut iure conqueratur, aut excuſet ſe, quaſi nimium aut graue ſit, vt diſci & cognoſci nequeat. Nā tria ſunt homini neceſſaria vt cognoſcantur ad ſalutē.

Primo vt ſciat quid facere & omittere debeat.

Secundo Quando iam videt ſe non poſſe, nec facere nec omittere ſuis viribus, ea quæ ſunt facienda & omittēda, vt ſciat, vbi quærendum, inueniendum & accipiendum ſit illud, per quod facere aut omittere poſſit.

Tertio, vt ſciat, quomodo illud quærendum & adferendum ſit.

Quemadmodum ægroto homini neceſſarium eſt in primis, vt bene cognitum habeat quonam morbo laborat, quid poſſit aut non poſſit facere vel omittere. Deinde neceſſe eſt eum ſcire, vbi ſit remedium, quo iuuari queat, vt id faciat & omittat, quod decet ſa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

num hominem. Poſtremo curabit illud ad ſe ferri & medijs quibuſdam vt potionibus & balneis adhiberi.

Ita decem præcepta docent hominem ſuum morbum cognoſcere, vt ſentiat & experiatur, quid facere & non facere, omittere & non omittere poſſit & agnoſcat ſe peccatorem ac peruerſum hominem eſſe.

Deinde Symbolum ei proponit atque eum docet, vbi remedium, hoc eſt, gratiam inueniat qua iuuetur, vt fiat probus & decem præcepta faciat, & quæ illi Deum & miſericordiam Dei, in Chriſto exhibitam & oblatam oſtendat.

Poſtremo docet eum oratio Dominica, quo pacto eandem gratiam quærat & adferri curet, ſcilicet, per ordinariam, humilem & conſolatoriam orationem. Sic tandem cōſequetur eam, & ſaluus fiet, per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti quem Deus effudit in nos opulenter per Ieſum Chriſtū ſaluatorem noſtrum, qui nobis inſuper pro ſpirituali refectione ſuum proprium corpus ad manducandum dedit & ſuū

propri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

propriũ ſanguinem ad bibendũ propinauit. Hæ ſunt præcipuæ partes, quæ in ſcriptura ſacra tractantur a principio vſque ad finem. Sit Chriſto gratia in æternum AMEN.

AD LECTOREM.

TItulus huius libelli me ſatis excuſat Optime lector, quare has, in Catechiſmum, annotationes craſſiori calamo magis effudi quam ſcripſi, Nam ita oportet nos condeſcendere infirmitati aliorum, propter gloriam Chriſti & communem eccleſiarum ſalutem, quibus vtinam donec vixero, ſtudere poſſim. Porro Chariſſimus frater noſter in Chriſto M. Ioannes Slauus, vir piæ memoriæ, qui fuit hactenus Superintendens Eccleſiarum Ripenſium, vt primus, ita vigilantiſſimus, nunc vero dormit in Chriſto & requieſcit in pace, rogauit me in proxima Synodo, vt ſynceris ac fidelibus Eccleſiarũ Danicarum paſtoribus has meas ſpirituales cogitationes & hæc quantulacunque Dei dona cõmunicarem, ſed maior neceſſitas po-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

ſtulabat, vt Noruegianis fratribus noſtris hoc nomine inſeruirem. Illi enim iam aliquandiu vexati ſunt & iacentes ſicut oues non habentes paſtores. Quanquam autem non ſunt ſine Archipaſtore noſtro Ieſu Chriſto, tamen adhuc etiam hodie paſſim vexantur, niſi quod domini noſtri & fratres in Chriſto dilectiſſimi M. Gebelus Petræus Superintendens Eccleſiarū Bernenſium diligentiſſimus & D. Ionas Gothormi nuper conſtitutus Superintendens Stauangerienſis dioceſis, ſuum officium ex gratia Dei fideliter faciunt, & Chriſtiano gregi, in quo Spiritus ſāctus poſuit eos, Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo, diligenter ſuperintendunt, donec ipſius Eccleſiæ caput Chriſtus etiā reliquis Noruegiæ dioceſibus doctos & fideles Superintendentes dederit, pro quibus conſequendis rogandus eſt ipſe Dominus meſſis, vt ſcilicet, mittat fideles operarios in meſſem ſuam, quia regio Noruegiana nunc alba eſt ad meſſem. Feci itaque titulum, pro Parochis Noruegianis, vt & ipſi conſolationem accipiant ac ſperent breui futurum auxilio Dei, vt ſingulæ dioceſes ſuum habeant Superin-

tenden-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

tendentem. Studebo etiam pro parochis no-
ſtris, vt fratris mei, iam dormientis in Chri-
ſto, piiſſimæ petitioni cum tempore ſatiſfaci-
am. Deinde non eſt, quod quiſquam exiſti-
met me has annotationes propterea effunde-
re, vt per eas excutiam piis parochis e mani-
bus, aut paruum Lutheri Catechiſmum, aut
aliorum in explicando Catechiſmo, fideles
labores, ſed vt aditum faciā imperitioribus
tam ad aureum Lutheri Catechiſmum vnice
admirandum & exoſculandum, quam ad ea
amplectenda, quæ reliqui noſtri præceptores
in lucem ediderūt ad gloriam Dei ſempiter-
nam. Poſtremo precor te optime lector, vt
typographi negligentiam hic multo magis
quā in priori editione boni conſulere, & erra-
ta parua & magna, quæ paſſim occurrunt, ad
prioris editionis formā pro tua prudētia iudi-
care, corrigere ac emendare velis, vt A. iiij.
Sacramente pro Sacramenta, Altere pro
Alære, calos pro coles, F. vlt. omnia pro
anima, & ſimiles locos non nihil in literis
& ſillabis deprauatos eſſe videas, de quibus
tamen facile ac obiter iudicare poteris. Sem-
per in Chriſto Ieſu ſaluatore noſtro vale.

Impreſſum Haffniæ per Ioannem Vi-
nitorem. M. D. xlii.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 201 8°